

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

А.І. Тернова, Т.А. Рогова

**СТУДІЙНИЙ ПРАКТИКУМ.
КОМП'ЮТЕРНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Навчально-методичний посібник
для студентів освітньої програми «Журналістика»
спеціальності 061 «Журналістика»
денної та заочної форм навчання

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол №
від

**Запоріжжя
2017**

УДК: 379.823:004.912(075.8)
ББК: Ч63+Ш09+3-973.26я73
Т 353

Тернова А. І. Студійний практикум. Комп'ютерні основи професійної діяльності [навчально-методичний посібник для студентів освітньої програми «Журналістика» спеціальності 061 «Журналістика» денної та заочної форм навчання] / А. І. Тернова, Т. А. Рогова. – Запоріжжя: ЗНУ, 2017. – 102 с.

Навчально-методичне видання призначене для студентів бакалаврату спеціальності 061 «Журналістика», освітньої програми «Журналістика» (1 курс), які вивчають основи роботи з базовими програмами офісу, комп'ютерними програмами обробки звуку, відеофайлів та тексту. Вивчення питань використання технічних засобів та комп'ютерної техніки у журналістській діяльності стане у нагоді при подальшому вивченні таких дисциплін: «Журналістський фах. Телевиробництво», «Журналістський фах. Радіовиробництво» (2 курс), «Інформаційне телебачення», «Технологія створення аудіовізуального продукту» (3 курс).

Висвітлює низку тем, що стосується журналістської творчості: написання тексту та його редагування, підготовка та начитування закадрового тексту, робота в кадрі та створення телевізійного сценарію, здійснення відеозйомки та монтаж відеофрагментів.

Рецензент: к.філол.н., доцент кафедри видавничої справи та редагування *Н.В. Романюк*
Відповідальні за випуск: к.н.соц.ком., доцент *Ю.В. Любченко*, завідувач кафедри журналістики

ЗМІСТ

Передмова	4
Розділ 1. ЗМК у журналістській діяльності	6
Тема 1. Технічне забезпечення навчання на факультеті журналістики	6
<i>Питання до самоконтролю до теми № 1</i>	9
Тема 2. Прийоми та принципи роботи в кадрі. Особливості роботи з офісними програмами	10
<i>Питання до самоконтролю до теми № 2</i>	21
Тема 3. Звуковий портрет сучасного журналіста. Особливості роботи з програмами для запису та обробки звуку	21
<i>Питання до самоконтролю до теми № 3</i>	31
Тема 4. Природа телебачення. Мова екрану: кадр, план, ракурс, точка зйомки, панорамування. Робота з сучасними інтернет-браузерами	31
<i>Питання до самоконтролю до теми № 4</i>	45
Тема 5. Світлові рішення в студійній та «польовій» зйомках. Технологія роботи з відеоподкастами	45
<i>Питання до самоконтролю до теми № 5</i>	54
Розділ 2. Технічні та творчі аспекти роботи журналіста в професійних редакціях	55
Тема 1. Основні компоненти інформаційного сюжету	55
<i>Питання до самоконтролю до теми № 1</i>	62
Тема 2. Основи підготовки телевізійного сценарію. Робота з графічними об'єктами	62
<i>Питання до самоконтролю до теми № 2</i>	67
Тема 3. Відеозображення і комп'ютер. Основні програми монтажу відеоматеріалу	67
<i>Питання до самоконтролю до теми № 3</i>	79
Тема 4. Студентський індивідуальний продукт. Ідея, задум та їх практична реалізація	79
<i>Питання до самоконтролю до теми № 4</i>	80
Орієнтовні варіанти контрольних робіт	77
Зразки тестів і завдань	83
Індивідуальне практичне завдання	85
Поточний та підсумковий контроль і система накопичення балів	89
Рекомендована література	94
Глосарій	97

ПЕРЕДМОВА

На сьогодні практична журналістика повинна вирости із ґрунтовної освітньої підготовки. Прагнення української освіти та науки інтегруватися в європейський і світовий науково-освітній простір вносить зміни до освітніх програм із відповідних напрямів, і саме тому сучасна журналістська освіта орієнтована не тільки на відповідні теоретичні знання, а й на формування фахових практичних навичок і вмінь.

У той же час, обмеженість інструментального втілення журналістських задумів вносить деякі корективи і в сам освітній процес, адже вже на етапі здобуття журналістського фаху студент має знати й вміти працювати із технічними засобами створення відповідного журналістського матеріалу (преса, радіо, телебачення, інтернет-ЗМІ), розумітися на технологічних процесах виробництва відповідних медійних продуктах (препродакшн, продакшн та постпродакшн).

Володіння засобами інструментального втілення журналістських задумів сприяє не тільки оперативній організації під час створення журналістського матеріалу, а й забезпечує аудиторію саме тією інформацією, якої вона потребує. Розуміння своєї ролі і значення свого впливу для журналіста є невідомою потребою прагнути до універсальності, тобто бути спроможним виконувати всі необхідні творчі й технічні види робіт.

Вивчення курсу «Студійний практикум. Комп'ютерні основи професійної діяльності» формує теоретичні знання й активізує практичні вміння у роботі з базовими програмами офісу, комп'ютерними програмами запису й обробки звуку, відеозйомки та основам монтажу відеофайлів, а також з набору, оформлення та редагування текстових матеріалів. Водночас, студенти у комп'ютерних класах та спеціалізованих аудиторіях навчальної лабораторії телевізійної журналістики матимуть змогу практикуватися та закріплювати набуті навички, адже основним завданням курсу «Студійний практикум. Комп'ютерні основи професійної діяльності» є:

- ознайомити студентів з основними принципами роботи на телебаченні;
- навчити студентів навичкам роботи в комп'ютерних програмах, які використовуються у фаховій мас-медійній діяльності;
- дати студентам поглиблене уявлення про етапи створення журналістського матеріалу, зокрема телевізійного продукту;
- ознайомити студентів з основними навичками роботи з технічними засобами масової комунікації, практичному застосуванню можливостей технічних засобів;
- розкрити принципи використання відеокамери для створення естетично завершеного телевізійного продукту;

- виявити у студентів індивідуальні здібності і спрямувати особистісний потенціал на певний етап підготовки телевізійної програми в комплексному творчо-виробничому процесі;

- ознайомити студентів зі складниками, що становлять єдину систему естетичної репрезентації телевізійного продукту.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні досягти таких компетентностей:

Знати:

- специфіку роботи журналіста на телебаченні;
- основні комп'ютерні програми, які використовують журналісти;
- основні етапи створення телевізійного естетично якісного продукту;
- як працювати з технічними засобами масової комунікації;
- основні процеси створення власного індивідуального образу в кадрі;
- техніку конструювання телевізійної студійної програми;
- основні прийоми операторської майстерності;
- основи запису та нелінійного відеомонтажу (редагування аудіо- й відеофайлів).

Студент повинен **уміти:**

- вільно користуватись відеообладнанням;
- працювати з основними комп'ютерними програмами, якими користуються журналісти;
- писати (розробляти) сценарні заявки і телевізійні сценарії;
- створювати та грамотно начитувати закадровий текст до відеоматеріалу;
- послідовно організувати та здійснювати студійну і виїзну зйомки;
- записувати, правильно інтонувати закадровий текст;
- володіти навичками роботи в програмах офісу, а також Adobe Audition та Adobe Premiere Pro.

Інноваційні методи навчання в опануванні основних технологій журналістської діяльності сприяють не тільки розумінню ролі і значення такої роботи у різних ЗМІ, а й орієнтуванню молодого фахівця на необхідності знати і активно використовувати різні технічні засоби у подальшій професійній діяльності.

РОЗДІЛ 1

ЗМК У ЖУРНАЛІСТСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 1. Технічне забезпечення навчання на факультеті журналістики

Лабораторне заняття № 1-2

План

1. Предмет, структура і завдання курсу. Телевізійна журналістика у сучасному суспільстві.
2. Основні напрямки навчання майбутніх фахівців відповідно вимогам сьогодення.
3. Навчальна лабораторія тележурналістики. Техніка безпеки у роботі з відеобладнанням і вимоги правильної експлуатації обладнання та інших технічних засобів у підготовці майбутніх фахівців.
4. Робота з комп'ютерною технікою.
5. Інформаційні технології навчання. Робота з електронною поштою, користування електронною системою Moodle.

Зверніть увагу Для підготовки до питань № 1 та № 2 необхідно ознайомитися із робочою програмою курсу «Студійний практикум. Комп'ютерні основи професійної діяльності» у системі електронного забезпечення навчання ЗНУ Moodle. При цьому докладно опрацюйте «Систему накопичення балів» та «Критерії оцінювання», скопіюйте список базових підручників з курсу.

Для підготовки до питання № 3 та № 4 студенти відвідають всі спеціалізовані класи навчальної лабораторії телевізійної журналістики (телестудію, ньюзрум, монтажну), познайомляться із інструкціями техніки безпеки під час навчання у лабораторії, правилами роботи з відеообладнанням і комп'ютерною технікою та пройдуть інструктаж щодо правильної експлуатації обладнання й інших технічних засобів (із записом у відповідні журнали).

→запам'ятайте Під час ознайомлення із технічними засобами у лабораторії студентам варто звернути увагу на таке: Навчальна лабораторія телевізійної журналістики має 2 знімальних майданчики (статичний –10м² та динамічний –18м²), оснащені за вимогами телевиробництва: суфлером на п'єдесталі VSS-19, світловими приборами (тепле та холодне світло, на статичних стійках та штативах для світлових), 2 петлички-мікрофони, 1 мікрофон, 2 сучасні цифрові відеокамери Panasonic HDR-AX200E, SonyDCR-TRV340 та камери MiniDV AG-DVC60E й Panasonic HBM3500EH із відповідними аксесуарами: штативи, стедікам (Flycam 3000 Stabilize ProAIM Flykit-75), накамерне світло,

акумулятори, флеш-карти, адаптори. Майданчики оснащені рір-проекцією (є аксесуари для зйомки «під підшву»).

Динамічний майданчик функціонує як ньюзрум, у ньому проводяться круглі столи, навчальні тренінги та творчі майстерні зі студентами проблемних груп. У ньому є телевізор LED 46`Samsung, 1 монтажний комплекс із акустичною системою, можливий відеозапис із залученням хромакей-технології.

Також до лабораторії входять: 1 навчальний клас із сучасним комп'ютерним монтажним комплексом та 1 кімната власне апаратна із 2 комп'ютерами для обробки відеоматеріалів, конвертором ADVС-110 та необхідною офісною технікою.

Навчальна лабораторія технічно обслуговує та забезпечує підготовку щотижневого 20хв. контенту для локальної телемережі університету «Юніверс-ТБ», яка оснащена підсилювачами АН-102 та суматорами, модуляторами TVM-330 та ресирверами SAT NTB-2000, різними приймачами JRT 300 та декодерами «Криптон» та ін.

Усі ці засоби, при потребі, студенти мусять ідентифікувати та розумітися на принципах їх застосування.

Для підготовки до питання № 5 опануйте **теоретичні відомості**

У процесі забезпечення начального процесу вагомий акцент робиться на організацію дистанційно процесу отримання знань та навичок, у чому допомагає система Moodle. Окрім того, що тут кожен студент, здобувач, аспірант та викладач має свій акаунт, система є базою для розміщення та подальшого користування методичними матеріалами, що допомагають студенту у підготовці до лабораторних занять та виконанню самостійної й індивідуальної робіт.

Система дозволяє проходити тести, дистанційно користуватися посібниками, виконувати інші завдання та пропонувати їх для оцінювання викладачу, а також дізнаватися про свої оцінки (як результати власної роботи).

У сучасному цифровому житті не уникнути користування електронною поштою, оскільки до неї не тільки прив'язуються певні акаунти в мережах чи на сайтах, але і фінансові документи, номер телефону; вона виступає важливим інструментом комунікації в діяльності журналіста.

! Це цікаво: Першою людиною, яка відправила повідомлення по e-mail, став Рей Томлінсон (Ray Tomlinson). Він працював над деякими програмами для проекту Массачусетського технологічного інституту ARPANET (пізніше він еволюціонував в Інтернет), але перед ним не стояло завдання розробки електронного листування. Він приділив цьому час «головним чином тому, що начебто ідея здорова».

Відправка на сусідній комп'ютер першого листа стала маленьким, але важливим кроком для електронних комунікацій. Томлінсон не може

пригадати зміст свого повідомлення, але це було щось на кшталт «testing 123» або «QWERTYUIOP».

Символ @ в українській та корейській мовах часто називають «равликом», в російській – «собакою», у шведській – «булочка з корицею», в угорській – «спляче кошеня», в китайській – «черв'як».

З кожним роком усе популярнішою стає акаунт на платформі Google, адже Gmail – це безкоштовна пошукова служба веб-пошти, що поєднує в собі кращі функції звичайної електронної пошти та пошукову технологію компанії Google.

Служби Google надають кожному користувачеві акаунт Gmail з персональною електронною адресою низку переваг, а саме:

- для кожного акаунта виділяється простір для зберігання листів (більше 7 Гб в кожному акаунті);

- вбудована технологія пошуку Google, що дозволяє знаходити потрібні листи так легко, як ви знаходите в Інтернеті інформацію за допомогою веб-пошуку Google;

- допомагає керувати великим обсягом пошти, автоматично групуючи взаємопов'язані листи, що дозволяє побачити відразу весь ланцюжок відповідей;

- набагато зручніша за традиційні папки, оскільки тепер ви можете сортувати одні і ті ж листи за різними ознаками: відправник, проект, важливість тощо;

- майже повна відсутність реклами значно знижує об'єм необхідної для завантаження інформації (в порівнянні з сервісами, що містять графічну і flash-рекламу). Рекламні посилання повністю відсутні в режимі «тільки HTML», і присутні тільки при прочитанні об'ємних листів як контекстна реклама у вигляді тексту на панелі праворуч;

- використання безпечного з'єднання. На відміну від багатьох безкоштовних і навіть деяких платних поштових сервісів, Gmail пропонує підключення по шифрованому каналу по протоколах SMTP / POP3 / IMAP, а також веб-сервер-інтерфейс через шифроване з'єднання по протоколу HTTPS.

Отже, використання цієї пошти значно спрощує роботу журналіста, дозволяє контактувати за допомогою різних цифрових гаджетів, а крім того характеризується високим ступенем захищеності, що гарантує недоторканність та збереження важливих документів.

Виконайте завдання Під час підготовки до заняття рекомендується ознайомитися зі структурою системи Moodle (<http://moodle.znu.edu.ua/>) та дати відповіді на такі запитання:

1. Чим відрізняються 2 основні модулі діяльності – ресурси та завдання?

2. Де студент може побачити курси, на які він зарахований на навчальний семестр?

3. Які основні модулі та інструменти використовує викладач для методичного забезпечення своїх навчальних курсів?

4. Перерахуйте основні базові системи для створення пошти та коротко дайте характеристику кожного за такими позиціями:

№	Назва базової системи	Розширення в акаунті	Дата появи	Основні переваги користування	Основні недоліки користування
---	-----------------------	----------------------	------------	-------------------------------	-------------------------------

Виконайте завдання на занятті:

1. Зробити скріншот сторінки в системі з курсу «Студійний практикум. Комп'ютерні основи професійної діяльності», що підтверджує ваше зарахування до контингенту дисципліни, зберігши файл з типовою назвою ПРИЗВИЩЕ_screen. Яку роль у цьому процесі відіграють кнопка «PrintScreen» та базова програма Paint (блокнот)?

2. Створити пошту у системі Google, назву акаунту представити у такому вигляді англійською розкладкою: ІМ'Я_ПРИЗВИЩЕ. (**Пзверніть увагу** На випадок, якщо такий акаунт вже існує, використовуйте додаткові символи чи числа).

3. Ознайомитися з інтерфейсом поштової скриньки, визначити ключові інструменти та сервіси, які пропонується ресурсом для роботи.

4. Практично продемонструвати роботу у Blogger, Google Calendar, Google Drive, Google News тощо.

5. Написати та надіслати викладачу на пошту лист з темою «Завдання 1», що міститиме:

а) текст листа із традиційним вітанням, номером телефону, різними кеглями та виділеннями, розміщеннями на сторінці;

б) автоматичний підпис автора з побажаннями гарного дня, вказівками регалій особи тощо;

в) вкладене зображення скріншоту, що підтверджує зарахування до курсу.

Прочитайте 1. Moodle ЗНУ (<http://moodle.znu.edu.ua/>)

2. Міні-курс Персональні сервіси Google. Gmail (теорія) (<http://www.eduwiki.uran.net.ua/wiki/index.php>).

3. Gmail визнана найпопулярнішою поштою в світі

(http://md-speriment.org/etv_page.php?page_id=785&album_id=9&category=novosti_kulturi).

Питання до самоконтролю до теми № 1

1. Що називають інноваційними засобами викладання? У чому їх перевага?

2. Які базові правила безпеки із комп'ютерною, відео- та звуковою технікою ви знаєте?

3. Які основні технічні засоби комунікації застосовуються у роботі сучасних редакцій?

4. Перерахуйте найбільш популярні ресурси для створення поштової електронної скриньки. Які переваги та недоліки має кожен із них?

5. Які базові можливості електронної пошти можна використовувати у мас-медійній діяльності?

Тема 2. Прийоми та принципи роботи в кадрі. Особливості роботи з офісними програмами

Лабораторне заняття № 3-4

План

1. Ведучий та його роль в телевізійній журналістиці. Індивідуальність тележурналіста, вимоги і вироблення стилю, іміджу ведучого.
2. Особливості підготовки для студійного запису. Зовнішній вигляд, манери, поведінка в кадрі, специфіка мови і темп мовлення, темперамент.
3. Робота над візуальним та звуковим іміджем екранного мовця.
4. Спів ведучого та його різновиди. Основні правила написання спічу.
5. Комп'ютерні програми для роботи в різних редакціях.
6. Основні можливості Microsoft Office: Word, PowerPoint, Excel.

Для підготовки до питання № 1 варто розуміти, що

Визначення Ведучий – рольова спеціалізація журналіста на радіо і телебаченні, зміст якої полягає в тому, що журналіст веде програму, виголошує свої / чужі тексти і коментує чи доповнює їх, поєднує компоненти передачі у блоки, бере інтерв'ю і спрямовує хід бесіди, надає слово присутнім і керує дискусією тощо. Найчастіше у таких передачах ведучий/ ведучі є постійними, ним може бути як штатний співробітник редакції, редактор передачі, так і запрошений для цього фахівець. Існує два основних типи ведучих: ведучий-автор, ведучий-журналіст, який реалізує в ефірі підготовлений автором матеріал.

Виконайте завдання ознайомтеся та законспекуйте таке:

1. Килошенко М. Психология моды: теоретический и прикладной аспекты, Глава 10 «Формирование индивидуального стиля одежды» – С. 146–184. (Зверніть увагу Схачати безкоштовно можна за посиланням: <http://forum.myword.ru/index.php?/files/file/4443-psihologija-modi/> чи <http://niip.su/phocadownload/knigi/psix/psmodi%20%20.pdf>, або почитати в обласній бібліотеці ім. Горького: Килошенко М. И. Психология моды ... учебное пособие.– Спб.: СПГУТ, 2000. – 172 с.).

2. Рогова Т. Іміджеві характеристики ведучих інформаційно-розважальних телепрограм України / Рогова Т.А : автореф. дис. ... к. н. соц.

ком.; спец.: 27.00.01 – «Теорія та історія соціальних комунікацій»/ Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. – Київ, 2015. – 16 с.

Поміркуйте, у чому полягають головні спільні й відмінні риси у роботі ведучого інформаційної програми, авторської програми, прес-конференції, шоу-програми та конференсьє.

Зверніть увагу У процесі підбору власного зовнішнього вигляду, що відповідатиме тематики та способу подачі, студенту рекомендується переглянути досвід практикуючих колег (роботу телеведучих новинних програм на провідних українських каналах); окрім цього опрацювати статтю Рогова Т. А. Персонаж та рейтинг: особливості взаємовпливу / Т. А. Рогова // Науковий журнал «Молодий вчений». – №8 (23), серпень, 2015. – Ч. 2. – С. 167–170 (за посиланням <http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2015/8/74.pdf>). Опрацюйте наукові спостереження «методу спроб і помилок» та «іміджевих характеристик і вимог до роботи ведучого» (С. 79–89) у практичному посібнику Недопитанського М. І. та ін. Уроки з журналістської практики (за посиланням http://journalib.univ.kiev.ua/Uroki_journ_praktiki.pdf).

Для підготовки до питання **№ 2** **Виконайте завдання:** перегляньте вечірні випуски новин на різних українських телеканалах, зосереджуючись саме на мовленні, міміку та жести, манеру поведження ведучого чи ведучої на знімальному майданчику, стиль одягу, зачіску, прикраси та інші деталі тощо. Оберіть свого «кумира», який найбільше вам імпонує та близький за зовнішніми якостями (можна поекспериментувати та спробувати себе у новому амплуа).

Зверніть увагу Не забувайте, що власний імідж має відповідати змістуващої промови у кадрі, текст якого студент презентуватиме на лабораторному занятті (під час запису у телевізійній студії на імпровізованому екранному майданчику – тобто необхідно «прожити ситуацію»).

Визначення *Мовлення* – процес реалізації мовної діяльності, єдиний об’єктивний вияв мови, зокрема: усне висловлювання вголос, промовляння без сприймання на слух, письмова фіксація думок у процесі їх формування – тексти.

До екстралінгвальних чинників мовлення належать: дихання, голос, дикція, інтонація (тон), темп, ритм, жест і міміка. Лише добре володіння кожним із цих елементів гарантує виразність мовлення, формує навички і вміння реалізовувати мову в конкретній мовленнєвій ситуації.

Дикція (лат. *dictio* – вимова) – чітка (фонетично правильна, відповідна до норм орфоєпії), виразна вимова звуків; якісне розрізнення звуків у мовленні як обов’язкова вимога до професійних стандартів дикторів і ведучих.

Інтонація (лат. *intono* – голосно вимовляю) – сукупність звукових мовних засобів, завдяки яким передається смисловий, емоційно-експресивний змістово-виражальний характер висловлювання;

ритмомелодійний тон, що залежить від підвищення або зниження тону і виражає почуття чи ставлення мовця до предмета мовлення. За її допомогою можна потужно вплинути на зміст висловлювання, тобто змінити його змістове значення на протилежне. Інакше:

сукупність мелодики, ритму, темпу, тембру і інших елементів мови. Інтенація організовує мову фонетично, є засобом вираження різних експресивних і емоційних забарвлень.

Ритм (грец. *rhythmos* – розмірність, узгодженість) – показник інтонації, який полягає в умінні чергувати наголошені і ненаголошені склади в слові чи слова в реченні.

Тон (лат. *tonus* – звук) – акустичні властивості звука, пов'язані із частотою коливання напружених голосових зв'язок; є найважливішим елементом інтонації.

Тембр (франц. *timbre* – гучний) – звукове забарвлення, за яким визначають тип голосу – *бас, баритон, сопрано, тенор*; ознака професійного мовлення для журналістів ефірних медіа.

Темп мовлення – характеристика швидкості усного мовлення, одна з найважливіших професійних ознак (поряд з інтонацією, мелодикою) роботи журналіста в ефірних медіа. Існує *повільний, уповільнений, середній, пришвидшений, швидкий* різновиди темпу.

Для підготовки вдома до питання № 3 врахуйте такі вимоги: *спіч* (англ. *speech* – промова) – це коротка привітальна (як правило) промова, яка має на меті, або представити її автора, або висловити певні побажання. Таким чином, готуємо (тобто пишемо на папері, у робочому зошиті) текст своєї промови на 1 хв.

Виконайте завдання Підготуйте спіч – презентацію-розповідь про себе, а саме:

– як звати, звідки родом, де навчалися, яке маєте хобі чи захоплення чимось, які маєте творчі вподобання тощо;

– головні чинники, які вплинули на ваш вибір освітнього напрямку, фахового спрямування, місця навчання тощо;

– перспективи, плани на майбутнє, спрямування своїх знань, кар'єра тощо.

Написали, то ж тепер «вчитуємо» текст, аби чітко, грамотно, інтонаційно досягти головних логічних складників та донести викладений зміст промови.

Визначення Традиційно під поняттям «вчитка» розуміється опрацювання в редакції тексту матеріалу перед поданням його до ефіру (друку), що передбачає виправлення помилок, внесення стилістичної правки, уточнення власних назв, усунення фактичних помилок тощо. Ви вчитуєте свій матеріал вдома, враховуючи всі зазначені вище компоненти.

Наступним етапом є відтворення свого спічу усно (без використання тексту на папері чи зошиті), напам'ять. При цьому знаходимо фронтальну

точку (уявний об'єктив відеокамери) і фіксуючи постійно свій погляд на ній, презентуємо промову. Можна спробувати провести цей тренінг перед своїми рідними чи знайомими, найскладніше перед незнайомими людьми, аби зняти відчуття некомфортності.

Далі треба обміркувати підбір одягу, моделювання зачіски, макіяж (для дівчат) тощо.

Зверніть увагу Журналіст має виглядати відповідно до реалій та змістового наповнення промови. Аби не зливатися із фоном студії (банеру), оберіть інші кольори одягу, або їх насиченість. При цьому кольори елементів одягу мають бути телевізійні: без яскраво-червоного та флуоресцентних тонів (від яких «пливе» баланс на відеокамері); одяг має бути без дрібних геометричних візерунків (зображення «стробить», особливо чорно-біла смужка). Бажано бути без аксесуарів (яскраві шалики / головні убори, сонцезахисні окуляри / обручі, великі / блискучі прикраси, годинники / браслети / каблучки тощо).

Макіяж має бути нейтральний, без насичених та яскравих кольорів; на обличчя бажано нанести пудру (краще перед нею і тональний крем, який вирівнює колір обличчя), можна перед записом на камеру витерти обличчя сухою серветкою (аби обличчя / частини не «блищали» в кадрі).

→ **запам'ятайте** Не треба хвилюватися! Головне – «розкажіть історію» цікаво, природньо. Гарна підготовка – це максимальне (десятки разів) відпрацювання темпу мовлення, міміки та рухів, розставлення логічних пауз.

Завершальним етапом та показником результату самопідготовки стане відеозапис спічу у телестудії.

Визначення *Телестудія* – спеціально обладнане приміщення, звідки ведуть запис/ трансляцію телепередачі. Інколи під цим поняттям вживають слово «павільйон» – приміщення на телестудії для відеозапису, звукозапису або прямої подачі в ефір телевізійної програми. У ньому є відеокамери (телекамери), мікрофони, освітлювальні прилади, пристосування для підвішування декорацій, відеоконтрольні пристрої, засоби сигналізації, зв'язку і звукового контролю.

Зауважимо, що **поняття** *трактової репетиції* (різновид роботи на телебаченні з увімкненням внутрішньої мережі передавання зображення і звуку, що дає змогу переглянути підготовлену програму на моніторі) не передбачається, реалізувати спіч треба з першої і єдиної спроби (одним дублем).

Зверніть увагу, що аналіз такої роботи здійснюється за двома критеріями: зміст промови та її реалізація (мовлення та візуалізація спічу).

Для підготовки до питання **№ 5** варто усвідомити, що стрімкий розвиток інформаційних технологій вніс і вносить корективи у роботу медійника. Поряд із дивовижною зміною швидкістю передачі інформації, стрімко змінюється й комп'ютерні технології, які застосовуються для фіксації, обробки матеріалів.

Теоретичні відомості Технічний прогрес значно спростив і удосконалив техніку роботи у різних редакторах, відповідно потребам редакцій ЗМІ.

Текстові редактори. Популярні текстові редактори – це *Professional Notepad* (заміна стандартного блокнота, підсвічування синтаксису PHP, HTML, CSS, JavaScript, Perl та ін.), *BDV Notepad* (заміна блокнота для Windows та редагування тексту), *GridinSoft Notepad* (орфографія текстів багатьма мовами), *Gedit*, *EditPlus* (текстовий редактор для Windows, програмування, веб-розробка), *Sublime Text* (багатофункціональний текстовий редактор), *Notepad++* (у складі Windows), *Vim* (відкрита програма редагування введення й команд, необмежені можливості налаштувань і автоматизації), *PSPad* (із підсвічуванням синтаксису, підтримкою скриптів та інструментами для роботи з HTML-кодом), *TEA* (функції обробки тексту й розмітки в HTML, XHTML, LaTeX, Docbook, Wikipedia). Докладніше студенти опанують текстові редактори під час вивчення відповідних фахових дисциплін.

Для вивчення курсу «Студійний практикум...» достатнє володіння редактором *Microsoft Office Word* для операційної системи Windows, що дозволяє перегляд, друк, копіювання документів та ін. Також цей текстовий редактор забезпечує інші маніпуляції із текстовими матеріалами: операції введення (вихідний текст, зовнішні форми, електронний вигляд, уведення за допомогою клавіатури, так і методом сканування); операції редагування (зміна документа шляхом додавання/видалення фрагментів, перестановки частин документа, злиття декількох файлів в один або, навпаки, розбивку єдиного документа); операції форматування (оформлення документа: шрифти, вид та ін. характеристики); операції збереження і друку тексту на сторінці/принтері) тощо.

Всесвітньо відомі компанії-розробники різноманітних комп'ютерних програм, конкуруючи між собою, постійно удосконалюють новинки, щоразу пропонуючи на ринок комп'ютерних послуг довершеніші й зручніші в користуванні програмні засоби. Безпосередньо стосується це і видавничої галузі. Компанія Adobe випустила в середині 80-х рр. минулого століття перші версії програми верстки *Quark-XPRESS*. Але через короткий проміжок часу Microsoft (головний конкурент Macintosh) своїм Windows практично її (програму верстки) витіснив, принаймні в Європі. Перші українські верстальники, добре освоївши *Ventura Publisher*, незабаром добровільно переходили на Windows, оскільки ця програма для них виявилася потужнішою та зручнішою.

Програма текстового редактора Microsoft Word справді має унікальні можливості. Текстові редактори пройшли швидкий шлях розвитку від простих програм, які виконували кілька операцій форматування, до систем з безліччю різноманітних засобів для роботи з текстом, малюнками,

таблицями, що дозволяють підготувати не тільки будь-які документи професійної діяльності, а й оригінал-макет друкованих видань.

Графічні редактори – комп'ютерні програми, що дозволяють створювати і редагувати зображення на екрані комп'ютера та зберігати їх в багатьох популярних форматах, наприклад JPEG, PNG, GIF, TIFF чи ін. Популярними є *Adobe Photoshop*, *Adobe Illustrator*, *Picasa*, *Photo Editor*, *The Gimp*, *Paint.NET*, *CorelDRAW Graphics Suite*, *Photoscape*, *PhotoFiltre Studio*, *F2 ImageResizer*, *AKVIS Sketch* та ін.

Зверніть увагу Редакторська робота пов'язана з комп'ютерними засобами контролю правопису видавничого оригіналу. Традиційно, найвідоміші дві програми оптичного розпізнавання графічних символів: *FineReader* і *CuneiForm*. За допомогою *FineReader* сканований текст редагується і передається через буфер обміну в *Microsoft Word* чи *Excel* для подальшої редакторської роботи. Є текстові редактори, що для багатьох медійників уже замінили *Microsoft Word* – *Scrivener*.

Їх варто згадати, якщо вести мову про продуктивність роботи над текстом. *Scrivener* ідеально підходить тим, хто працює над великою статтею – журналістською чи науковою, або над книгою. Його головна перевага – досконале управління структурою документа. Кожен текст у ньому можна представити як набір декількох фрагментів: їх можна редагувати, додавати різні матеріали (зображення, посилання, pdf-файли), об'єднувати й переміщувати. Кожен фрагмент може мати різний статус (ескіз, чернетка, редагований варіант), по завершенню роботи всі вони об'єднуються в один текст. Прийнятним є оформлення редактора – фрагменти тексту можна переглядати у вигляді коркової дошки для нотаток та у вигляді планувальника.

Мабуть, єдиний суттєвий мінус таких редакторів, як *Scrivener* – те, що спочатку треба витратити чимало часу, аби вивчити його нескінченні можливості та призвичаїтися до інтерфейсу. Багато користувачів відмовляються від ідеї освоїти цей редактор вже на початку такої роботи, інші переконують, що після такого редактора, – *Word* використовувати вже недоречно.

Аудіоредактори. Звукові редактори – це комп'ютерні програми для запису/ відтворення й редагування/ перетворення цифрових звукових файлів. Аудіоредактор використовуються для запису музичних композицій, підготовки фонограм для радіо-, теле- та інтернет-мовлення, озвучування фільмів і комп'ютерних ігор, реставрації старих фонограм (попередньо оцифрованих), акустичного аналізу мови тощо. Аудіоредактор професійно використовуються звукорежисерами.

Поняття «Перетворення звуку» – зміна його амплітуди (посилення, нормалізація, мікшування, зміна динамічного діапазону; фільтрація звукового сигналу; накладання ефектів; відновлення/ реставрація; зміна висоти тону чи тривалості звучання тощо).

Найбільш відомими й затребуваними програмами-редакторами є *Adobe Audition, Audacity, HD Audio Recorder, Pyramix, n-Track Studio, Sound Forge*.

→ **запам'ятайте** Щодо останнього редактора, то це комп'ютерна програма від компанії Sony. На сьогодні активно використовується вже 11 версія, і вважається певним стандартом у сфері редакторів цифрового аудіо. *Sound Forge* має чимало корисних функцій, які завжди необхідні при роботі з аудіо (конвертація форматів, синхронізація відео і аудіопотоку, підтримка VST, ASIO, DirectX плагінів тощо). У цій програмі дуже зручний інтерфейс з підтримкою Drag And Drop і візуалізацією виконання багатьох функцій.

Відеоредактори – комп'ютерні програми, що включають в себе набір інструментів, які дозволяють редагувати відеофайли. Найпростіші можливості монтажу відео – це процес «розрізання» або «склеювання» фрагментів відео та звуку. Складніші додатки надають набагато більше можливостей, що дозволяють змінювати характеристики відео, створювати різні переходи між роликами, змінювати масштаб і формат відео, додавати і усувати шум, здійснювати колірну корекцію, додавати титри та графіку, управляти звуковою доріжкою..., створювати стереоскопічне відео (3D). Ефекти і фільтри програм дозволяють коректувати і змінювати характеристики відео. Серед таких інструментів є: редагування рівнів яскравості, шумозаглушення, уповільнення чи прискорення руху, робота з якістю відео, підвищення різкості, деформація чи створення ефекту старого кіно, масштабування, деінтерлейсінг/ заміна певних ефектів чи їх приглушення тощо).

Популярними відеоредакторами вважаються такі: *Adobe Premiere Pro, Avidemux, Avid Media Composer, AVS Video Editor, Camtasia Studio, Canopus Edius, Cinelerra, Corel VideoStudio, Movavi Video Editor, OpenShot Video Editor, Pinnacle Studio, PiTiVi, Sony Vegas, Windows Movie Maker, Final Cut Pro* та інші.

Edius – професійна комп'ютерна програма редагування відео, розроблена японською компанією Canopus Corporation. 2016р. вийшла нова версія – Edius 8.

Sony Vegas Pro – професійний редактор для нелінійного монтажу відео і багатофункціонального запису аудіо. Підтримує необмежену кількість як звукових, так і відеодоріжок, багатоканальний режим уведення-виведення, створення об'ємного звуку і двошарових DVD. Ця програма включає в себе більше 190 налаштовуваних відеоефектів, у тому числі й нову колекцію сучасних світлових ефектів. Інтерфейс Vegas Pro збагачений новою колірною схемою, яка забезпечує оптично нейтральне середовище для оптимізованого перегляду кольорів і збільшення комфорту при роботі в затемненій монтажній студії. З цим редактором можна панорамувати, сканувати, обрізати надзвичайно великі (гігапксельні) зображення відповідної роздільної здатності HD (1920×1080).

→ **запам'ятайте** Щодо редактора *Adobe Master Collection CS* (або *CC*), то до нього входить низка інших редакторів відповідної версії (на сьогодні це 6.0), зокрема: *Adobe Photoshop*, *Adobe Illustrator*, *Adobe InDesign*, *Adobe Acrobat X Pro*, *Adobe Flash Catalyst*, *Adobe Flash Professional*, *Adobe Flash Builder*, *Adobe Dreamweaver*, *Adobe Fireworks*, *Adobe Contribute*, *Adobe Premiere Pro*, *Adobe After Effects*, *Adobe Audition*, *Adobe OnLocation*, *Adobe Encore*, *Adobe Bridge*, *Adobe Device Central*, *Adobe Media Encoder*. Як бачимо, у цьому редакторі передбачені різні види корегування, які необхідні журналісту (й не тільки цьому фахівцю).

Комп'ютерна обробка відео за допомогою спеціальних комп'ютерних програм включає в себе три послідовні і взаємопов'язані дії: захоплення/ «залиття» відео, монтаж, фінальне стискання. Проте, яким би не було програмне забезпечення, результат редагування багато в чому залежить від людського фактору. Досвід, прагнення створювати якісний медійний продукт, творчий підхід до справи не можна «загнати» в машинні рамки програм-роботів.

Для підготовки до питання № 6 ознайомтеся із наступним:

Теоретичні відомості Офісний набір програм у діяльності журналіста відіграє важливу роль, адже можна не тільки набирати та редагувати текст, працювати з вставками графічних зображень, але й робити візуальні презентації для супроводу промови, наочно демонструвати взаємозв'язки чи результати досліджень тощо, а також працювати з електронними таблицями, здійснювати підрахунки, аналізувати систему закупівель, заповнювати анкети, подавати заявки на отримання грантів, стажування.

Важливість розширення. Хоча розширення «.doc» використане в багатьох різних версіях Word, насправді мова йде про чотири різних формати файлів:

- Word for DOS;
- Word for Windows 1 та 2; Word for Mac 4 та 5;
- Word 6 та Word 95; Word 6 for Mac;
- Word 97, 2000, 2002, 2003 та 2007; Word 98, 2001, Xp та 2004 for

Mac.

Нове розширення «.docx» означає Office Open XML і використовується Word 2007 for Windows та Word 2008 for Mac. Word нездатний читати та писати документи OpenDocument без конвертора.

Виконайте завдання

Під час підготовки до занять студенту необхідно дати відповіді на такі запитання:

1. Які основні програми Microsoft Office вам відомі та у чому їх користь для журналістів?
2. Дайте коротку характеристику кожної з базового пакету (Word, PowerPoint, Excel) за такими позиціями:

№	Назва програми	Розширення підсумкового документу	Специфіка роботи з файлами	Основні переваги користування	Основні недоліки користування
---	----------------	-----------------------------------	----------------------------	-------------------------------	-------------------------------

Прочитайте матеріал за посиланням <http://v-shoke.com/item/1260-20-sekretnyh-funktsiy-microsoft-word-o-kotoryh-vy-ne-znali.html>.

Дайте відповідь на питання *Що таке «гарячі клавіши» та які основні з них ви знаєте?* Які корисні функції цієї програми ви виділили для себе?

Виконайте завдання на предмет роботи в офісній програмі Word:

1. Створити листівку альбомного положення аркушу до святкового інформаційного приводу, використовуючи:

- внутрішню підложку з відповідним фоном;
- об'єкт Word Art;

– текст з двома назвами шрифту, кеглями та різним принципом розміщення на сторінці (по правому чи лівому краю, по центру, по ширині).

2. За допомогою функції «Намалювати таблицю» створити кросворд на 5–6 запитань на тему «Журналістика в сучасному світі».

Клітинки мають розміщуватися по вертикалі і по горизонталі. У відповідних клітинках проставити нумерацію. Перелік запитань оформити внизу від кросворда.

3. Скопіювати журналістський матеріал з вітчизняного інтернет-видання з фотоілюстрацією та провести з ним такі операції:

- для всього тексту обрати шрифт Times New Roman; розмір кеглю 10, для заголовка – 12;
- прибрати підложки для тексту, встановити класичний чорний колір для усього тексту;
- розмістити зображення з правого боку від усього тексту;
- заголовок виділити жирним;
- автора матеріалу зазначити курсивом;
- виставити абзацний відступ 1,25, вирівняти текст по ширині;
- змінити поля сторінки до показників 2–2–2–2 з кожного боку.

4. Оформити список міст у алфавітній послідовності за допомогою базової функції та виділити кожне місто іншим кольором шрифту:

- Київ;
- Одеса;
- Запоріжжя;
- Дніпропетровськ;
- Вінниця;
- Луцьк;
- Суми;
- Івано-Франківськ;
- Черкаси;

- Чернігів;
- Херсон.

6. Зберегти документ у форматі doc. за принципом Прізвище_Word та прикріпити до відповідного завдання у системі Moodle.

Теоретичні відомості Програма *PowerPoint* – це прикладна програма для створення і відображення наборів слайдів, в яких текст поєднано з графічними об'єктами, діаграмами, фотографіями, звуковими файлами та анімаційними ефектами. Оскільки PowerPoint є частиною пакета прикладних програм Microsoft Office, то під час роботи у ній можна об'єднати різні компоненти (документи Word, електронні таблиці Excel, дані Access, графічні ілюстрації Microsoft Clip Gallery тощо). Матеріали програми PowerPoint називають презентацією. Презентація має розширення .ppt або .pptxs.

Створені у PowerPoint презентації можна демонструвати:

- 1) для невеликого кола осіб на моніторі комп'ютера;
- 2) на екрані за допомогою мультимедійного проектора;
- 3) на екрані за допомогою епідіаскопів, використовуючи 35-мм слайди;
- 4) на папері як роздатковий матеріал;
- 5) в локальній мережі чи у глобальній мережі Інтернет.

Кожна презентація складається із слайдів. Його елементами є: 1) місцезаповнювачі (області слайду обмежені пунктирною лінією, для розміщення в них тексту, таблиць, діаграм та інше); 2) заголовок; 3) основний текст; 4) фон; 5) нижній колонтитул; 6) дата і час; 7) номер слайду.

Зверніть увагу Докладніше: «Як створити презентацію powerpoint 2007» у посібнику – Цаповська Ж. Робота з Microsoft PowerPoint ... [навч. посіб.]. – Л.: ЛНУ ім. І.Франка., 2009. – 316 с. (за електронним посиланням <http://library.lnu.edu.ua/bibl/images/Instructions/PowerPoint.pdf>).

Виконайте завдання щодо роботи у програмі PowerPoint:

1. Створити презентацію, назвавши її за принципом Ім'я_Прізвище у форматі ppt, додавши до стартового одного слайду ще 3.
2. На першому слайді прибрати підзаголовок, а у заголовку вказати тему презентації «Журналістика у сучасному світі».
3. На другому слайді розмістити базові функції журналістики у вигляді списку, але не використовуючи стандартні «крапки» (не менше 4-х позицій).
4. Вставити зображення, що тематично відповідає завданню, праворуч від усього тексту.
5. На третьому слайді розмістити дві цитати про журналістську діяльність, оформлені двома різними шрифтами та кеглями, а також по-різному (композиційно) розмістити їх на слайді;
6. Авторів цитат виділити іншим кольором шрифту.

7. Замінити фон слайдів серед запропонованих стандартних варіантів.

8. Вставити кілька ефектів анімування тексту та слайду.

9. Зберегти документ у форматі ppt. за принципом Ім'я_Прізвище_PowerPoint та прикріпити до відповідного завдання у системі Moodle.

Прочитайте 1. Мирошниченко П. Создание и редактирование текстовых документов в Word / П. Мирошниченко, А. Голицын, Р. Прокди. – М.: Сервис, 2010. – 192 с.

2. Microsoft PowerPoint 2010: інтерактивне зіставлення меню та стрічки. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.microsoft.com/uk-ua/download/details.aspx?id=20873>.

Теоретичні відомості Програма Excel (повна назва Microsoft Office Excel) – це програма для роботи з електронними таблицями, створена корпорацією Microsoft для Microsoft Windows, Windows NT і Mac OS. Програма входить до переліку пакету Microsoft Office. Наразі Excel вважають однією з найбільш популярних програм у світі. Нею користуються ділові люди й учені, бухгалтери і журналісти. З її допомогою ведуть різноманітні списки, каталоги і таблиці, складають фінансові та статистичні звіти, обраховують дані яких-небудь опитувань і стан торговельного підприємства, обробляють результати наукового експерименту, ведуть облік, готують презентаційні матеріали.

Часом цю програму вважають програмованим табличним калькулятором. Всі розрахунки в Excel виконують формули, що починаються із знаку "=" (тобто: "1 +1" та натиснути кнопку «Enter» у комірці результату буде число 2).

Excel часто використовують для створення документів без розрахунків, з простим табличним представленням (скажімо, прайс-листи в магазинах, розклади в освітніх закладах тощо); у Excel легко можна створювати різні види графіків і діаграм (показники результатів лікування, діграми витрат за певний період часу тощо). У ньому взагалі можна використовувати безліч стандартних функцій – фінансових, математичних, логічних, статистичних.

Запам'ятайте Елементи інтерфейсу програми Excel – це:

Робоча книга (основний документ, що складається з окремих робочих аркушів).

Робочий аркуш (ET) має табличну структуру, складається з рядків і стовпців (максимальна кількість – 256 стовпців на 65536 рядків). На перетині їх – комірки (*рос. ячейки*), кожна з яких має адресу, наприклад, A1, C56, AB16. У комірці може зберігатися текст, числа або посилання на формулу.

Прямокутна група комірок – це діапазон, задається координатами верхньої лівої і нижньої правої комірок, розділених двокрапкою. Внизу робочих аркушів є їх ярлики. Клікання на них відкриває вибраний аркуш.

Запуск Ms Excel здійснюється у такий спосіб: *Пуск* → *Програми* → *Ms Excel*. Нові дані вводяться безпосередньо в комірку або в рядок формул (над робочим аркушем).

У комірках можуть бути введені різні типи даних: текст, числа. Якщо потрібно ввести число як текст, – поставте на початку апостроф (до 255 символів). Числа можна вводити цілі, десяткові та дробові (в стандартнім вигляді). Якщо числове позначення не поміщається, то з'явиться «#####».

Редагування даних виконується стандартно. Натискаємо «Enter» – власне формулу бачимо в панелі інструментів «Рядок формул». За потреби – змінюємо.

У формулі можна використовувати різні типи операторів (арифметичні і т.п.), текст, посилання на комірку або діапазон комірок, круглі дужки, іменовані діапазони. Традиційно в формулах дотримується пріоритет виконання операцій (наприклад, множення виконується раніше додавання), то ж зміни порядку виконання операцій використовуються круглі дужки.

Докладніше на лабораторному занятті – під час роботи у комп'ютерному класі – за посиланням: http://mg-pro-comp.net.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=49&Itemid=63 або <http://distance.edu.vn.ua/books/excel/10.htm>.

Питання до самоконтролю до теми № 2

1. Яка роль ведучого в телевізійній програмі?
2. Перерахуйте основні інструменти та технології для створення дієвого екранного іміджу.
3. Які основні правила для запису телевізійного спічу вам відомі?
4. Перерахуйте основні програми Microsoft Office. Для якого виду робіт використовується кожен із них?
5. Які ресурси офісних редакторів найбільш корисні у діяльності журналіста?

Тема 3. Звуковий портрет сучасного журналіста. Особливості роботи з програмами для запису та обробки звуку

Лабораторне заняття № 5-6

План

1. Артикуляційний апарат людини. Правильна вимова звуків.
2. Наголос та особливості наголошування слів. Темп та тембр у звуковій діяльності журналіста.

3. Інформаційний закадровий текст. Основні правила написання закадрового тексту. Типові помилки у написанні закадрового новинного тексту.
4. Робота журналіста над правильним озвучуванням власного тексту. Технічні особливості запису голосу.
5. Синхрон, стенд-ап, люфт та їх адаптація у журналістський матеріал.
6. Комп'ютерні програми для запису голосу та його обробки. Основні навички роботи в програмі аудіозапису Adobe Audition.

Теоретичні відомості Для підготовки до питання № 1 ознайомтеся із відповідною статтею електронного ресурсу «Wikipedia.org» та публікацією «Анатомо-фізіологічні передумови творення мовних звуків. Будова мовленнєвого апарату» за таким посиланням: http://www.philology.kiev.ua/Lingur/art_62.htm.

Наступним етапом – **Виконайте завдання** письмово: законспекуйте у зошиті основні тези із таких електронних джерел: Єлісовенко Ю. Робота з артикуляції голосних і приголосних звуків української мови (<http://journalib.univ.kiev.ua>); Набокова М. Правила работы ведущего музыкальных программ (<http://www.radiostation.ru>), а також відеоуроки для роботи з голосом (<http://diktory.com/golos.html>).

Виконайте завдання індивідуальне 1. Підготуйте дві скоромовки на будь-які звуки українською та російськими мовами, аби представити їх темпо-ритмічну реалізацію (завдяки власному артикуляційному апарату) на лабораторному занятті в аудиторії.

2. Спробуйте вдома відтворити найскладніший вид скоромовки на всі звуки. Для цього необхідно технологічно виконати наступне:

1. Кілька разів прочитати текст скоромовки про себе (або пошепки).
2. Читати вголос (помірним темпом).
3. Читати вголос максимально швидко.
4. Спробувати вивчити напам'ять (інколи підглядаючи у текст).
5. Скоромовити максимально швидко.

Прочитайте скоромовку: «В четверг четвертого числа в четыре с четвертью часа лигурийский регулировщик регулировал в Лигурии, но тридцать три корабля лавировали, лавировали, да так и не вылавировали.

И потом протокол про протокол протоколом запротоколировал, как интервьюером интервьюируемый лигурийский регулировщик речисто, да не чисто рапортовал, да так зарпортовался про размокропогодившуюся погоду, что дабы инцидент не стал претендентом на судебный прецедент, лигурийский регулировщик акклиматизировался в неконституционном Константинополе, где хохлатые хохотушки хохотом хохотали и кричали турке, который начерно обкурен трубкой: не кури, турка, трубку, купи лучше кипу пик, лучше пик кипу купи, а то придет бомбардир из Брандесбурга – бомбами забомбардирует за то, что некто чернорылый у

него полдвора рылом изрыл, вырыл и подрыл; но на самом деле турка не был в деле.

Да и Клара-кralя в то время кралась к ларю, пока Карл у Клары крал кораллы, за что Клара у Карла украла кларнет, а потом на дворе деготниковой вдовы Варвары два этих вора дрова воровали. Но грех – не смех – не уложить в орех: о Кларе с Карлом во мраке все раки шумели в драке, – вот и не до бомбардира вора́м было, но и не до деготниковой вдовы, и не до деготниковых детей. Зато рассердившаяся вдова убрала в сарай дрова: раз дрова, два дрова, три дрова – не вместились все дрова, и два дровосека, два дровокола-дроворуба для расчувствовавшейся Варвары выдворили дрова вширь двора обратно на дровяной двор, где цапля чхла, цапля сохла, цапля сдохла.

Цыпленок же цапли цепко цеплялся за цепь; молодец против овец, а против молодца сама овца, которой носит Сеня сено в сани, потом везет Сенька Соньку с Санькой на санках: санки – скок, Сеньку – в бок, Соньку – в лоб, все – в сугроб, а оттуда только шапкой шишки сшиб. Затем по шоссе Саша пошел, саше на шоссе Саша нашел. Сонька же – Сашкина подружка шла по шоссе и сосала сушку, да притом у Соньки-вертушки во рту еще и три ватрушки – аккуратно в медовик, но ей не до медовика – Сонька и с ватрушками во рту пономаря перепономарит, – перевыпономарит: жужжит, как жужелица, жужжит, да кружится.

Была у Фрола – Фролу на Лавра наврала, пойдет к Лавру на Фрола Лавру наврет, что – вахмистр с вахмистршей, ротмистр с ротмистршей, у ужа – ужата, у ежа – ежата, а у него высокопоставленный гость унес трость, и вскоре опять пять ребят съели пять опять с полчетвертью четверика чечевицы без червоточины, да тысячу шестьсот шестьдесят шесть пирогов с творогом из сыворотки из-под простокваши.

О всем о том около кола колокола звоном раззванивали, да так, что даже Константин – зальцбургский бесперспективняк из-под бронетранспортера констатировал: как все колокола не переколоколовать, не перевыколоколовать, так и всех скороговорок не перескороговорить, не перевыскороговорить. Но попытка – не пытка!».

Спробуйте відтворити цей «мікс» без підглядання.

Для підготовки до питання № 2 ознайомтеся із наступним:

Визначення *Інтонація* – це ритмомелодійний лад мовлення, що залежить від підвищення або зниження тону під час вимови; тон, манера вимови, що виражає почуття, ставлення до предмета висловлення, створює експресивне та емоційне забарвлення в мові; рух, зміна, динаміка тону, що супроводжує висловлювання, ритміко-мелодійний характер мовлення. Інтонація складається з мелодики, інтенсивності, пауз, темпу і тембру мовлення.

Тембр мовлення – емоційне забарвлення (схвильоване, веселе, сумне, грайливе тощо). Тембр мовлення не слід сплутувати з тембром голосу і тембром звука.

Тембр – своєрідне звукове забарвлення, властиве голосу чи музичному інструментові. Залежить від обертонів, що виникають навколо основного тону, від особливостей матеріалу, який звучить, і від способу утворення звуку.

Наголос – це виділення складу в слові завдяки посиленню артикуляції, збільшенню тривалості та зміною висоти голосового тону. У фонетичному плані розрізняють наголос: за силою видихування – силовий (динамічний, видиховий), за висотою тону – музичний (мелодичний, тоновий), за тривалістю звука – кількісний (довготний, або квантитативний).

Логічний наголос – підкреслена вимова етапних речень у промові (тези, висновки), а також найзначніших слів і словосполучень у фразах.

Темп мовлення – це швидкість, з якою оратор вимовляє слова, речення, весь текст у цілому. Він залежить від індивідуальних особливостей промовця, його темпераменту, від теми та змісту промови, а також від умов, за яких виголошується промова, та особливостей аудиторії.

Техніка мовлення – невід’ємна частина ораторського мистецтва, це не тільки «техніцизм», «віртуозність», а й на технічні навички, без яких ораторського мистецтва не існує.

Темпоритм – органічна взаємодія темпу мовлення з ритмом, важлива ознака професійного рівня радіо- і тележурналіста.

Пауза – перерва у звучанні, зупинка в потоці мовлення, що впливає на ритміку мовлення, сприяє виділенню певного змісту.

Зверніть увагу Щоб набути навичок логічно виразного звучання мови, необхідно спочатку навчитися розбивати фрази на мовні такти, швидко визначаючи в них основне за змістом. Звичка говорити по тактах зробить вашу мову не тільки стрункою за формою, зрозумілою за передачею, але й глибокою за змістом.

Щоб розмітити логічно наголошені слова і вислови, необхідно в першу чергу вибрати зі всієї фрази одне найважливіше слово і виділити його наголосом. Потім треба зробити те ж саме із менш важливими (за змістом) словами, але з такими, які теж необхідно виділити. Неголовні, другорядні слова особливо наголосом не виділяються.

Зрозуміло, що існує цілий комплекс наголосів: сильних, середніх, слабких, – їх розподіляють залежно від змісту промови та її мети. Технологічно це можна зробити зміною сили або регістру звучання голосу, уповільненням темпу мови і відповідними паузами.

За допомогою цього промовець ніби «розбиває» мовленнєвий потік на змістовні частини, фрази, цілісні за значенням фрагменти, об’єднані інтонаційно і відокремлені з обох боків паузами.

Для підготовки до питання № 3 та № 4 ознайомтеся із таким:

Визначення *Закадровий текст* – це виголошуваний журналістом/репортером текст, що пояснює і розкриває суть події, які відображаються на екрані. Інформація, як правило подається від 3 особи.

Звукове оформлення – звуковий матеріал (шуми, звуки, голоси, музика), який в аудіовізуальній журналістиці доповнює тексти чи картинку з метою надання їм виразності, емоційності, створення ефекту присутності.

Відеоряд – зображальна частина інформаційного сюжету, призначена для зорового сприйняття. Може подаватися в ефір за принципом без звуку або містити висловлювання персонажів.

Поняття «технологія закадрового озвучування» тексту включає в себе три відносно самостійні складники: володіння голосом, інтонування, управління аудиторією. Техніка мовлення при начитці «за кадром» у вузькому сенсі складається з трьох аспектів: дикції, дихання, голосу (практично вони неподільні). Будова мовного апарату, властивості голосу людини, мовне дихання, артикуляція звуків, дикція, логічна пауза і логічний наголос, інтонація, мовні ноти, гігієна голосу оратора, особливості виступу перед великими і малими аудиторіями – це основні поняття, що вивчаються у техніці мовлення.

Зміна сили і тембру голосу, висоти його звучання дозволяють говорити про *гнучкість голосу*. Гнучкий голос легко сприймається, не стомлює аудиторію, справляє приємне враження, задоволення у слухачів чи глядачів.

Запам'ятайте Перелічені вище частини голосового апарату людини беруть участь у створенні п'яти елементів голосу: а) звучності; б) темпу; в) висоти; г) тембру; д) дикції (артикуляційних властивостей).

Визначення *Ритм усного мовлення* – це виразна інтонація, швидкість мовлення, чергування наголошених і ненаголошених складів і слів у мовному потоці, мелодика мовлення, емоційність мовлення. Ритм тісно пов'язаний із темпом усного мовлення, адже це – це правильна вимова, виразна інтонація, швидкість мовлення, мелодика мовлення, емоційність мовлення.

Зверніть увагу, що *пауза* – тимчасова зупинка голосу, невелика затримка в бесіді, розмові, читанні (бесіді, розмові) – це важливий чинник логічного членування тексту на двомірні частини, засіб психологічної підготовки слухача чи глядача до сприймання матеріалу. Правильне дотримання? пауз позитивно позначається на якості мовлення перед мікрофоном: може надавати передачі відповідної (розповідної, окличної, питальної) тональності, певного колориту й емоційно впливати на слухача.

Прочитайте про підготовку (написання) закадрового тексту та правила його реалізації:

1. Закадровий текст (zhivoeslovo.ru/files/docs/ychebnick.doc).
2. Зверева Н. Школа регіонального тележурналіста (розділ 6. Азбука телерепортера. Закадровий текст – <http://readli.net/shkola-telezhurnalista/>).

3. Гаврилов К. Как делать сюжет новостей и стать медиатором (http://yanko.lib.ru/books/smi/gavrilov-kak_del_sujet-2007-1.pdf).

→ **запам'ятайте** Вимоги до телевізійного закадрового озвучування були сформульовані ще Джорджем Оруелом («Політика і англійська мова», 1946р.):

– ніколи не використовуйте метафору, порівняння чи інший зворот, які ви часто зустрічали на шпальтах друкованих чи Інтернет-ЗМІ;

– ніколи не використовуйте довге (багатоскладове) слово там, де можна обійтися коротким;

– якщо можна прибрати (викреслити) якесь слово – робіть це;

– ніколи не використовуйте пасивну форму дієслова, якщо можна використати активну;

– ніколи не використовуйте іншомовні слова, наукові терміни чи професійний жаргон, – ви можете знайти прості й багатьом відомі відповідники;

– порушуйте будь-яке з цих правил до того, як сказати якусь нісенітницю.

Особливість закадрового тексту є його мінімалізм. Пов'язано це з прагненням інтонаційної виразності та особливостями сприймання тексту на слух. Зокрема, у телевізійному тексті цитати мають бути короткими і містити чітке посилання (одразу варто давати чітке посилання на джерело, а не переносити його у друге речення); цифри мають бути пояснені, речення простих конструкцій.

Пзверніть увагу Слово «вчора» – табу на телебаченні (якщо треба сказати «вчора» чи «минулого вечора», то це слід робити не в першому реченні, а далі в матеріалі).

Отже, *закадровий текст* – дикторська начитка тексту, яка пояснює відео. До тексту висувається низка вимог: технічного або режисерського характеру (в основі – безпосередній логічний зв'язок з «картинкою», тобто відеорядом) і лінгвістичного аспекту (аби полегшити сприймання на слух мова спрощується, речення стають короткими, дія завжди активна).

→ **запам'ятайте**

10 рекомендацій щодо написання та запису закадрового тексту

1. Перше речення традиційно будується за формулою «Що? Де? Коли?» (Наприклад: *Посол Франції (ХТО?) завітала до Запорізького національного університету (ДЕ?) наприкінці року (КОЛИ?)*).

2. Дозволяється до 8–10 слів у реченні; уникайте складних синтаксичних конструкцій, але не зловживайте лише простими реченнями.

3. У кожному реченні – лише 1 важлива інформація та ключові слова, які треба інтонувати (виділяти голосом).

4. Темп начитування обирайте середній – до 120 слів на хвилину.

5. Не переказуйте текст, але робіть підводки до синхронів (Наприклад: *Олена Власова вже давно не святкує Новий рік, адже вважає, що традиції себе віджили – СИНХРОН*).

6. Не використовуйте конструкції «Далі почуєте», «Далі побачите», «Скоро на екранах», «Зараз відповідь на питання» тощо.

7. Намагайтесь уникати вживання аббревіатури, або лише усім зрозумілі. Якщо є необхідність – спочатку озвучте повну назву, а потім – скорочену (Наприклад: *Запорізький національний університет, ЗНУ* (фонетично: *Зе-еН-У*).

8. Перед записом декілька разів прочитайте вголос текст, розставляючи акценти та інтонаційно виділяючи важливі слова.

9. За можливістю – здійсніть запис стоячи, тому що відкриваються передні та задні резонатори. Якщо ви помилилися, – перечитайте *речення від початку повністю*, а не конкретне слово чи увесь текст спочатку. Повітря намагайтесь набирати між реченнями, оскільки це не так помітно, як посередині речення-думки.

10. Під час звукозапису намагайтесь не перегортати аркуш із текстом, допомагайте собі долонями для підтримання правильного ритму.

Виконайте завдання Напишіть текст для закадрового озвучування у студії звукозапису на лабораторному занятті (вибір інформаційного приводу вільний). Технологічно опрацюйте його за тими порадами, які були зазначені вище та на яких наголошували Н. Зверева та К. Гаврилов.

Начитайте текст та відредагуйте його за допомогою аудіоредактора Adobe Audition. Візьміть участь у прослуховуванні матеріалів, здійсніть самоаналіз роботи, визначивши сильні і слабкі сторони перших спроб у такому виді робіт.

Для підготовки до питання **№ 5** необхідно **запам'ятати** таке:

Визначення *Інформаційний сюжет* – «окремих авторський матеріал, створений репортером для інформаційного випуску, тривалістю не менше ніж одна хвилина, протягом якого необхідно змоделювати повідомлення про подію за допомогою зйомки й монтажу або обробки відеоматеріалу», – зазначає К. Гаврилов.

Український дослідник І. Мащенко пропонує таке тлумачення «сюжету», як: «короткий інформаційний, документально-публіцистичний або науково-популярний твір у “прямому ефірі” або записаний на плівку, а потім показаний по ТБ».

У більшості, телевізійна журналістика асоціюється з оперативністю та симультанною природою подачі інформації (паралельність відео та аудіоряду). У зв'язку з цим, формується ряд правил до підготовки найпростішого жанру новинного випуску, що має аналог з газетною заміткою, а саме:

- невеликий хронометраж (максимально може досягати до 90 сек.);
- відповідає на ключові питання, але не дає прогнозів;
- обов'язково складається з відеоряду, аудіоряду, синхрону, інколи інтершуму й люфту, стенда-пу;
- короткі динамічні плани (до 4-х сек.);
- варіативні панорамування для передання атмосфери локації зйомки.

Поміркуйте. Скільки, на вашу думку, найоптимальніше поєднувати протягом 30-ти хвилинного випуску інформаційних сюжетів?

Прочитайте Дослідниця Ю. Кияшко вказує на подвійну відповідальність учасників знімальної групи за кінцевий результат: «У процесі підготовки сюжету для новинного випуску беруть участь зазвичай журналіст і оператор.

Традиційно в практиці тележурналістики основну роль під час збору та обробки відеоматеріалу відіграє оператор, а журналіст має оперативну й об'єктивно здобути інформацію, знайти потрібних людей і домовитись з ними, не помилитись під час відбору фактологічного матеріалу».

Визначення Основні компоненти сюжету:

Відеоряд – це набір різноманітних за крупністю та локаціями кадрів, що поєднуються між собою на монтажі та сприяють візуалізації.

Аудіоряд – озвучений закадровий текст, додатковий музичний супровід, додаткове переозвучування синхрону іноземною мовою.

Люфт (лайф) – невеликий за хронометражем фрагмент дійсності (до 20–30 сек.), зафіксований з відео та аудіосупровідом та використовується для передавання «ефекту присутності».

Синхрон – фрагмент з інтерв'ю з гостем, експертом, учасником. Немає перевищувати 20 сек., але при цьому бути закінченою фразою; категорично забороняється «виривати слова із контексту». Не рекомендується робити «клеюку» – поєднання через білий ефект перетворення двох майже однакових за крупністю кадрів синхрону.

Стенд-ап – поява журналіста на місці подій. У прямому ефірі – «флай» (за К. Гавриловим).

Графічні елементи – схеми, графіки, діаграми, підложки та титри.

Прочитайте Одним із найбільш відомих репортерів, авторів документальних програм, які у своїй творчості спиралися на стенд-ап, є Леонід Парфьонов, зокрема у телепрограмі «Намедни». Так, журналіст, у серії матеріалів про Петра I упродовж програми постійно ходив із веслом у руці, довжина якого 2 м 4 см, бо саме такий зріст був у імператора. Журналіст через більше, ніж 3 століття демонстрував, як людині з таким зростом було важко сідати на коня, заходити в приміщення, носити одяг. Саме тому практики часто використовують назву «парфьонівка» для демонстрації обіграного стенд-апу або стенд-апу, відзнятого у русі, – «проходці».

Стенд-ап Юрія Крапова в одній з українських версій програми «Галілео» № 16, в якому він розповідає про висоту Евересту, знятий таким чином, що створюється ілюзія, ніби ведучий, одягнений у спорядження альпініста, розташований на прямовисному схилі. Проте, в середині стенд-апу ракурс зйомки змінюється, і глядач розуміє, що пан Крапов лежить на підлозі в студії. Традиційно все ж стенд-ап записується:

- на адресному (загальному) плані (приміщення, будівля);
- на фоні людей чи самої події;

– на фоні вулиці з перехожими, що ніяк не пов’язано з тематикою матеріалу (традиційно для російської тележурналістики);

– на фоні об’єктів, які тематично пов’язані з основною подією, але до її локації немає змоги дістатися, або на тлі екрану з кадрами про подію (стенд-апи журналістів каналу СТБ про вибори в США та інавгурацію Д. Трампа, про стихійні лиха, падіння літака).

Для того, щоб опанувати матеріал, попередньо необхідно:

Прочитайте

1. В. Головецький. Трансформація стенд-апу на українському телебаченні (за посиланням: http://journ.lnu.edu.ua/vypusk7/n9/tele-and_radio_journalism-9-24.pdf, або на сторінці курсу у Системі електронного забезпечення навчання Moodle – <http://moodle.znu.edu.ua/mod/url/view.php?id=66981>)

та **Зверніть увагу** на ключові позиції:

- роль стенд-апу у журналістській діяльності;
- типологія методу появи журналіста в кадрі;
- основні технічні особливості запису стенд-апу.

Виконайте завдання 1. Перегляньте на хостингу YouTube підбірку вдалих та невдалих стенд-апів, коротко письмово проаналізуйте 5 (на вибір).

2. Запропонуйте варіанти використання стенд-апу не лише на телебаченні.

Це цікаво! Зауважимо, що останнім часом стенд-ап трактується не лише як специфічний творчий прийом журналіста, але і як особлива гумористична форма на естраді. Уперше про його роль, форми та авторську позицію заговорив Джон Лімон (John Limon) у роботі «Stand-up Comedy in Theory, or, Abjection in America» (доступна за посиланням https://books.google.com.ua/books?hl=ru&lr=&id=oGncKDKqy-gC&oi=fnd&pg=PP6&dq=%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D0%BF&ots=XY9O1opllh&sig=a2HbD3xdIoXObkOPY13BznfTpfY&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false).

Поміркуйте: Що спільного під час запису стенд-апу між журналістом та актором? Зафіксуйте свої думки у робочому зошиті.

На занятті **Виконайте завдання:**

1. Поясніть різницю між структурою стенд-апу на українському, американському та російському телебаченні.

2. Дайте визначення поняттю «стенд-ап із завершеною драматургією».

3. Доповніть основний список порад під час запису стенд-апу на місці подій:

- не вживайте словосполучень «Зараз можете побачити», «За моєю спиною знаходиться», «Ми це бачили на власні очі»;
- якщо є змога, запишіть текст без помилок;

- уникайте роботи у головних уборах, виключення складають специфічні умови зйомки (харчовий цех, реанімація);
 - бажано не використовувати окуляри;
 - основний план для використання – середній та загальний, аби передати особливості локації.
 - обіграйте появу в кадрі, ставайте не лише спостерігачем, але і учасником подій.
4. Підготуйте текст і реквізит для стенд-апу та здійсніть його зйомку.
 5. Перегляньте і проаналізуйте роботу. Основні переваги та зауваження зафіксуйте.

Прочитайте

1. Гаврилов К. Как делать сюжет новостей и стать медиатором / К. Гаврилов. – М.: Амфора, 2007. – 304 с.
2. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика: навч. посіб. – Вид. 3-тє, доповн. / З. Є. Дмитровський. – Л.: ПАІС, 2009. – 224 с.
3. Кияшко Ю. П. Специфіка організації зображального ряду в інформаційному сюжеті на телебаченні / Ю. П. Кияшко // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. – З.: КПУ, 2011. – Вип. 4. – С. 63–67.
4. Мащенко І. Енциклопедія електронних мас-медіа: у 2 т. Термінологічний словник основних понять і виразів: телебачення, радіомовлення, кіно, відео, аудіо / І. Г. Мащенко – З.: Дике поле, 2006. – Т. 2. – 512 с.

Для підготовки до питання **№ 6** ознайомтеся із таким:

Журналіст працює зі звуком не лише у радіо чи телередакції, це аналогічний важливий інструмент у роботі мас-медійника з газети чи журналу. Під час інтерв'ю журналіст може користуватися диктофоном чи програмою на смартфоні, мікрофоном, під'єднаним до камери чи фотоапарату, а потім розшифровувати запис, не уникаючи принципів деталей. Крім того, за допомогою мікрофону здійснюється коментування спортивних чи державних трансляцій, записується закадровий текст, подкасти, ведуться ефіри на аналоговому, супутниковому чи онлайн-станціях.

Теоретичні відомості Основними характеристиками звуку є:

Гучність звуку – суб'єктивне сприйняття сили звуку (абсолютна величина слухового відчуття). Гучність головним чином залежить від *звукового тиску*, *амплітуди* й *частоти* звукових коливань. Також на гучність звуку впливають його спектральний склад, локалізація в просторі, тембр, тривалість впливу звукових коливань, індивідуальна чутливість слухового аналізатора людини й інші фактори.

Гучність звуку визначається *амплітудою* коливань, однак гучність – суб'єктивна характеристика інтенсивності звуку, тоді як об'єктивною фізичною характеристикою є звуковий тиск.

Звукозапис заснований на зміні фізичного стану або форми різних ділянок носія запису – магнітної стрічки, грамофонної платівки, кіноплівки, цифрових носіїв інформації тощо.

Поміркуйте. Для кого корисна ці комп'ютерна програма? Яким чином Adobe Audition допомагає у роботі журналістам інтернет-редакцій, радіо та телекомпаній, газетярів?

Виконайте завдання Для підготовки до цього питання плану вдома рекомендується:

1. Підготувати 2–3 визначення поняття «звук» із різних лінгвістичних праць та обов'язковою зафіксувати їх «паспорт» (автор, назви роботи, місто та місце видання, сторінку цитування).

2. Переглянути відеоматеріал за посиланням: <https://www.youtube.com/watch?v=nFcmTTT9yiE>;

та **відповісти** письмово на такі питання:

- Які основні фізичні характеристики звукової хвилі ви знаєте?
- Пояснити, що таке дуалістична природа звуку?
- Як працюють прилади для запису звуку?

3. Підготуйте закадровий текст з чітко визначеним інформаційним приводом для майбутнього запису.

4. Відвідайте Офіційний сайт Adobe Audition 1.5. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.adobe.com/products/audition/main.html> та **познайомтеся** із можливостями цієї комп'ютерної програми як аудіоредактора.

Зверніть увагу Відповідні тлумачення можна знайти у низці довідкових джерел, зокрема:

1. Мащенко І. Енциклопедія електронних мас-медіа: у 2 т. Термінологічний словник основних понять і виразів – Запоріжжя: Дике поле, 2006. – Т. 2. – 512 с.

2. Журналістика : словник-довідник / авт.-уклад. І. Л. Михайлин. – Київ : Академвидав, 2013. – 320 с.

Виконайте завдання на занятті: 1. Ознайомтеся з інтерфейсом програми Adobe Audition, звернувши увагу на функції запису, імпортування та експортування звукових файлів, дублювання каналів, зберігання звукових файлів у різних форматах.

2. Здійсніть запис звуку та збережіть файл за типом англійської розкладки ПРИЗВИЩЕ_OZV.

3. Прослухайте запис та вкажіть на позитивні моменти та недоліки у тексті, які треба у подальшому виправляти.

Прочитайте

1. Гаврилов К. Как делать сюжет новостей и стать медиатором / К. Гаврилов. – М.: Амфора, 2007. – 304 с.

2. Гатрич І. Підготовка студентів до роботи звукорежисера в студії звукозапису / І. Гатрич // Молодь і ринок. – 2015. – № 7. – С. 117–120.

Питання до самоконтролю до теми № 3

1. З чого складається артикуляційний апарат людини?
2. Які технології та методи покращення вимови та дикції вам відомі?
3. Резюмуйте основні правила написання закадрового тексту.
4. Які технічні особливості запису голосу вам відомі?
5. Які комп'ютерні програми (аудіоредактори) для запису голосу та його обробки (аудіоредактори) ви запам'ятали?

Тема 4. Природа телебачення. Мова екрану: кадр, план, ракурс, точка зйомки, панорамування. Робота з сучасними інтернет-браузерами

Лабораторне заняття № 7-8

План

1. Відеообладнання (камери, мікшери, штативи, кофри, світло, мікрофони тощо) та його технічні можливості.
2. Типи сучасних камер. Формати запису. Принципи роботи з відекамерами. Ручні та автоматичні режими роботи. Принципи роботи діафрагми. Критерії правильної експозиції.
3. Аксесуари для камер, їх призначення та принципи роботи (кофр, накамерне світло, акумулятори, насадки на об'єктив, телеконвертори, касети, тест-об'єкт (відеокодер) тощо). Штативи.
4. Відеокадр як елемент повної картини сюжету. Різновиди кадрів на телебаченні та їх застосування (опорний, монтажний, кліповий, запасний).
5. Склад сюжету: плани різних видів, перебивки, деталі.
6. Плани зйомок. Дальній план. Загальний план. Середній, крупний, дуже крупний плани зйомок та їх особливості.
7. Пластика панорамного кадру. Аналіз результату операторської майстерності. Принципи командної взаємодії оператора, журналіста, інженера монтажу.
8. Особливості сучасних інтернет-браузерів; переваги та недоліки кожного з них. Основні функції та можливості браузерів.

Для підготовки до питання № 1 ознайомтеся із таким:

Визначення *Відеокомплекс* (для лінійного монтажу) складається з відеомагнітофона, монітора (телевізора), який відтворює звук і зображення. При нелінійному монтажі: комп'ютер (з відповідним програмним забезпеченням), відеокамера. При комбінованому монтажі до комплексу входить і перше і друге обладнання плюс *канонус* – це

конвертерний пристрій, який слугує для цифрового перетворення сигналів: аналог/DV, SDI/DV, аналог/SDI.

Відеокамера – електронний оптичний пристрій, призначений для перетворення світлового потоку, що проходить через об'єктив і групу лінз, зфокусований на ПЗС-матриці, наразі – електронний пристрій для передачі чи фіксації відеозображення.

Мікшер (відеомікшер, аудіомікшер) – пристрій для об'єднання (мікшування) відео- чи аудіосигналів кількох відповідних (телевізійних, звукових) датчиків з метою формування комбінованого зображення, звуку.

Штатив – пристрій, для встановлення, закріплення і фіксування фото-, відео-, кінокамер, освітлювальних приладів, зорових труб, теодолітів і т. п.), служить для точного наведення і збереження їх положення в процесі роботи. Є складаним триножником (переносна опора) із кріпленням для приладу, часто оснащений рухливим механізмом («голівкою») для наведення приладу, і рідинним рівнем для точного встановлення горизонтального положення приладу. Специфічний різновид (сленгові назви): «вудка», «журавель».

Стедікам – це мобільна система стабілізації відео під час активних рухів оператора; поясно-плечовий демпфуючий штатив або опора.

Кофр – футляр для транспортування, зберігання камери й аксесуарів до неї.

Світлопристрій – прилад із джерелом освітлювальної арматури, яка забезпечує кріплення джерела світла і підведення до нього електричного живлення. Студійним різновидом є *софит* – освітлювальний пристрій із кількома джерелами світла у загальному рефлекторі, що використовується при фото-, кіно- й телевізійних зйомках. Для зйомки на вулиці – накамерне світло.

Мікрофон – це пристрій, за допомогою якого звукові коливання перетворюються в електричні такої самої частоти для підсилення і передавання на великі відстані. Є такі види: *акцентний*, *накамерний* або *мікрофон-«гармата»* (рос. *пушка*), *гостроспрямований*, *електростатистичний*, *круговий*, *направлений*, *мікрофон-петличка*, *радіомікрофон* тощо.

Телесуфлер (франц. *soufflet* – підказувати) – непомітний на екрані для глядача електронний пристрій, призначений для демонстрації тексту, який виголошують диктори, ведучі, інші учасники телепрограм.

З технічними й функціональними можливостями згаданого обладнання ви познайомитеся на лабораторному занятті в навчальній лабораторії.

Для підготовки до питання № 2 ознайомтеся із таким:

Теоретичні відомості Серед популярних розрізняють такі *mini цифрових відеокамер*: MiniDV, HDV, DVD, Blu-ray, HDD, Flash, SSD, XDCAM, DVCPRO та ін.

MiniDV – один з найпопулярніших форматів цифрових відеокамер, він забезпечує запис відеозображення з дозволом 720x576 (PAL) на касету стандарту MiniDV, можливий запис кількох каналів звукового супроводу. Для передачі цифрового відеосигналу використовується інтерфейс, деякі моделі MiniDV мають AV-вхід і можуть оцифровувати аналоговий відеосигнал.

HDV (High Definition Video) – відеостандарт із записом відео високої роздільної здатності (720 прогресивною розгорткою або 1080 з чергуванням рядків) на касети стандарту MiniDV. Передача цифрового відеосигналу проводиться через інтерфейс DV (він же FireWire, IEEE 1394, i.LINK). Відеокамери стандарту HDV зазвичай підтримують також запис відео зі стандартною роздільною здатністю (720x576).

DVD. У відеокамерах цього стандарту в якості носія використовується DVD-диск (зазвичай це mini-DVD діаметром 8 см), відео записується у форматі MPEG2 зі стандартною роздільною здатністю 720x576. Існує різновид з підтримкою запису відео високої роздільної здатності AVCHD (720 або 1080 ліній). Перевага такої камери в тому, що знятий відеоролик можна відразу ж переглянути на звичайному DVD-плеєрі. Недоліки: малий час запису (30 хв.), висока ціна на відеокамери з підтримкою формату AVCHD, формати MPEG2 і AVCHD – не завжди «підходять» для сучасних комп'ютерних відеоредакторів.

Blu-ray – камери використовують в якості носія оптичні диски Blu-ray Disc (зазвичай це mini-BD діаметром 8 см). На такий диск можна записати до 60 хв. відео в Full HD якості (1920x1080).

HDD – відеокамери з можливістю запису відео в форматі MPEG2 зі стандартною роздільною здатністю 720x576 на вбудований жорсткий диск (Hard Disk Drive). Є різновид HDD-відеокамер з підтримкою формату запису відео високої роздільної здатності AVCHD – 720 або 1080 ліній. Перевага цього формату носіїв – тривалий час запису на жорсткий диск (5-10 год.).

Flash – відеокамери з можливістю запису відео на карту флеш-пам'ять. Відеокамери можуть мати як вбудовану флеш-пам'ять, так окремі слоти для установки карт пам'яті. Відеокамери можуть підтримувати запис відео в форматах MPEG2, MPEG4. Переваги Flash-камер: малу вагу і розміри, низьке енергоспоживання, недоліки – обмежена ємність для відео високої якості.

SSD – відеокамери з можливістю запису відео на жорсткий накопичувач (Solid State Disk). В таких відеокамерах пам'ять вбудована в мікросхемах флеш-пам'яті. У порівнянні з HDD, SSD-диски вона працює безшумно, не чутлива до механічних впливів, забезпечує більш високу швидкість передачі даних.

XDCAM – формат професійних відеокамер, запропонований компанією Sony. Забезпечує запис відео на оптичний диск Professional Disc

з високою роздільною здатністю HD (1080 рядків) і запис чотириканального звуку з професійною якістю.

DVCPRO – формат професійних відеокамер, розроблений компанією Panasonic для використання на телебаченні. Формат забезпечує надзвичайно високу якість зображення (окремі моделі – 4K).

Екшн камера – це відеокамера, що дозволяє здійснювати зйомку в екстремальних умовах. Наприклад, для фіксації відео при заняттях екстремальними перегонами або активним спортом. Камера відрізняється малими габаритами, оснащена спеціальними кріпленнями, є захист від бруду, тряски, ударів, перевантажень і т.д.

HD-формат (High Definition) камери дозволяє знімати відео високої чіткості. Сьогоднішнім стандартом є формат Full HD 1080p, камера забезпечує зйомку з роздільною здатністю 1920x1080.

Для підготовки до питання № 3 ознайомтеся із наступним:

ПОНЯТТЯ *Аксесуари* – це допоміжні приладдя й засоби, що збільшують можливості безпечної експлуатації відеокамери чи забезпечують додаткові можливості зйомки. Серед них *акумуляторна(і) батарея(і), накамерне світло, насадки на об'єктив, мікрофон, касети (флеш-носії), штатив, кофр* чи *зимник* тощо.

Основні аксесуари для відеокамер найкраще придбати відразу із придбанням власне камери. Для початку – це акумулятор більшої ємності, ніж є у комплекті (бажано тієї ж марки). Ясна річ, що для зарядки акумулятора треба зарядний пристрій. Аби захистити об'єктив відеокамери від бруду – треба мати захисний *фільтр*.

Одним з незамінних аксесуарів для відеокамер стане *кофр* (чохол) чи *зимник*, що стане в нагоді для якісної відеозйомки під час несприятливих погодних умов. Не завжди під рукою є комп'ютер, а якщо ви далеко від дому, то – треба портативний пристрій для безпосереднього запису з відеокамери на іншій носій.

Найголовніший аксесуар для відеокамер і помічник для стабілізації зображення – це *штатив*. Гідроголовка, встановлена на відеоштативі, допоможе плавно повертати камеру, не спотворюючи зображення. Якщо вбудований у відеокамеру мікрофон неоднаково сприймає звуки з усіх боків, то зовнішній мікрофон допоможе записати якісний звук. Корисним аксесуаром для відеокамер стане спеціальний освітлювальний ліхтар – *накамерне світло*, адже при малій освітленості відеозображення виходить абсолютно нечітким. Він є неодмінним аксесуаром для зйомки у вечірній час.

теоретичні відомості Формати відеозапису відеокамер залежать від їх технічних характеристик. Існує два основні класи форматів запису відеозображення: *аналогові і цифрові*. Якість цифрових відеоматеріалів перевищує якість аналогових, цифрові записи не «старіють», вимоги до майстерності оператора при зйомці цифровою камерою нижчі, а власне головною перевагою «цифри» є зручність монтажу відзнятого матеріалу.

Спробуємо коротко простежити еволюцію відеоформатів від «аналога» минулого століття до «цифри» наших днів і зрозуміти, чим же відрізняється один формат від іншого.

1. Аналогові формати. Перш ніж говорити про передачу зображення технічними засобами, скажемо про фізіологію людини: майже всі кольори, що сприймаються людським оком, можна отримати, змішуючи в різних поєднаннях три основних: червоний (R), зелений (G) і синій (B). Записуючи ці сигнали на який-небудь носій, наприклад стрічку, можна сформувати кадр зображення. Якщо велику кількість кадрів зберігати послідовно, то в результаті сформується фільм. Але виявляється, людське око влаштоване так, що саме в зображенні, виконаному в зеленому кольорі (G), він краще всього сприймає перепади яскравості і розрізняє найдрібніші деталі. Тому був розроблений стандарт телевізійного сигналу для більш оптимального використання технічних засобів, де картинка стала передаватися за допомогою сигналу (V) яскравості, що містить інформацію про всі три кольори, і два кольорорізні сигнали: (V-P) і (V-B).

Таким чином, яскравість як би прив'язувалася до зеленого кольору, що дозволило заощадити значну частину смуги частот при записі і передачі зображення. Аналогові формати для відеозйомки історично розроблялися на основі телевізійного стандарту. Аналоговий відеосигнал в телебаченні містить 625 рядків в кадрі при співвідношенні розмірів кадру 4х3. Цієї інформації буде цілком досить, щоб продовжити розмову про основні аналогові стандарти відеозапису.

Формат VHS. Цей формат розроблений фірмою JVC в 1976 р. як побутовий, для касетних відеомагнітофонів із 12,6 мм. Телесигнал числа рядків в кадрі до 240 і, природно, менша чіткість зображення. До недавнього часу це був найбільш поширена форма. Камери формату VHS досить громіздкі, і на сьогодні, звичайно, вони морально застаріли. При зйомці такою камерою велике значення має майстерність оператора, оскільки редагуванню відеозапис VHS піддається дуже погано (хоча частина таких камер мала відеоефекти). Хороша камера VHS обов'язково повинна мати ручне налаштування всіх основних параметрів зйомки.

Формат SVHS широкого поширення не набув. Відмінності у параметрах яскравості і кольоровості, передаються двома різними сигналами, що приводить до зменшення втрат якості при перезаписі і підвищення роздільної здатності до 400 рядків в кадрі. Обидва формати морально застаріли одночасно.

Формат Video 8. Цей формат розроблений фірмою Sony, він ідентичний формату VHS, з тими ж 240 рядків в кадрі (тільки касета вже з шириною плівки 8 мм). Камери цього формату компактніші, перегляд зафільмованого можна здійснювати тільки через телевізор. Напівпрофесійні камери формату Video 8 мають хорошу оптику і стабілізатор зображення, інші переваги незначні.

Формат HI-8. Автором також є SONY: два роздільні сигнали кольоровості і яскравості, 400 рядків в кадрі забезпечують підвищену чіткість зображення. Серед побутових відеокамер це найбільш зручні й якісніші апарати. Перевагою є компактність, при цьому висока якість зображення. Багато моделей оснащуються високоякісними об'єктивами і мають всі важливі налаштування.

Формат VETACAM. Розроблений фірмою SONY, дозволяє отримати до 650 рядків в кадрі, тому і подекуди використовують професіонали. Сигнал їх відзначається трьома складовими (яскравість і два кольори, що передаються роздільно, – це надає високу якість аналогового відео). Це своєрідний high end світу відео, хоч і витиснутий цифровими технологіями, але є умови зйомки, де на аналогову камеру VETACAM знімати краще, ніж на цифрову. При оцифруванні втрати в якості відео невеликі, якість картинки прийнятна; проте для монтажу необхідне професійне, дуже дороге оснащення. Камера має досить великі розміри і вагу.

2. Цифрові формати. У цифрових форматах запису відеозображення (ПЗС-МАТРИЦЬ) проходять через спеціальні пристрої, де інформація про параметри зображення зберігається і передається у вигляді цифрових кодів. Причому зберігати і передавати цю інформацію стало можливо у стиснутому вигляді.

Формат Digital Betacam. Яскравість і два кольорових сигнали в цьому форматі оцифровуються порізно, кожен окремо. Це суто професійний формат, використовуваний телевізійниками. Камери дуже дорогі і доступні не для всіх.

Формат DV. У 1993 р. компанії Sony, Matsushita (Panasonic), JVS, HITACHI, MITSUBISHI, TOSHIBA, SANYO, SHARP, PHILIPS та інші створили консорціум DIGITAL VIDEO CASSETTE («Цифрова відеокасета») або DVC (пізніше DV). Вони розробили побутовий цифровий стандарт відеозапису на стрічку шириною 6,35 мм. Цей формат забезпечує 500 рядків. Оцифрування при записі здійснюється у 720x576 (кожен кадр містить 720x576 значень яскравості і по 360x288 значень кольорових сигналів). Відеозображення і звук у форматі DV пишуться роздільно. Це дає можливість додавати звуковий супровід після завершення запису або редагування відео, а також перезаписувати звук. Формат DV забезпечує висока якість фото- та відеозйомок і дозволяє зберігати всі дані в цифровому вигляді на касеті, карті пам'яті або на жорсткому диску комп'ютера.

Формат MiniDV. Довгий час це найзручніший і найпоширеніший формат любителівських і напівпрофесійних відеокамер. Зберігаючи всі характеристики DV, miniDV значно компактніше (касети менших розмірів, при однаковій ширині плівки в касеті). Камери малих розмірів, з гарними можливостями. Роздільна спроможність «картинки» достатня, монтаж матеріалу здійснювати на комп'ютері зручно. При перезаписі і монтажі

якість матеріалу не погіршується, Фільми в цифровому вигляді зберігаються довго, при цьому на одну касету можна помістити 14,7 Гб інформації. Ціна відеокамер залежить не від формату, а від наявності та можливостей ручних налаштувань, спецефектів, кількості та розміру ПЗС-матриць і т.д. Є стабілізатор зображення, що вкрай важливо для легких і компактних камер. Усі варіанти камер формату DV і miniDV записують стереозвук.

Формат DIGITAL 8. Це той же самий формат DV, тільки запис відбувається на касету з плівкою 8 мм. Камери такого формату оснащені по мінімуму (зазвичай одна ПЗС-матриця, оптика камер середня, нема налаштування «баланс білого», відсутня оптична стабілізація зображення). Такі камери коштують менше цифрових.

Формат DVCAM I DVCPRO. Це формати професійних цифрових відеокамер. За принципами обробки сигналу формат подібний до DV, проте адаптований до професійного телевиробництва: змінена швидкість плівки і її тип; на плівці використовується інше розташування доріжок тощо. Камери цих форматів мають прекрасну оптику, звук і всі можливі налаштування.

Як ми вже говорили, історія форматів відеозапису бере свій початок в алгоритмах передачі телевізійного сигналу. Окрім форматів запису на плівку, існують формати стиснення. Причиною народження останніх став комп'ютер.

Формат MPEG-2. У 1988 р. був установлений міжнародний комітет під назвою MOVING PICTURES EXPERT GROUP (MPEG). 1993 р. цим комітетом був розроблений формат MPEG-1, спочатку для відеоконференцій, для потреб бізнесу, згодом став застосовуватися в супутниковому телебаченні і перших відеодисках (VCD). Стиснуте цифрове відео мало якість, як з відеомагнітофона, але компакт-диски володіли низкою переваг. Максимальна швидкість передачі потоку даних у MPEG-1 була 150 кбіт/с. Незабаром з'явився формат MPEG-2, з іншим алгоритмом оцифрування сигналу і ступенем стиснення (бітрейт збільшився до 9 Мбіт/с). Після винаходу цифрового багатоцільового диску (DIGITAL VERSATILE DISK) Тому MPEG-2 зараз асоціюється з DVD-дисками.

Певний час деякі компанії виробляли цифрові відеокамери із записом відео на восьми сантиметровий DVD-диск у форматі MPEG-2 (до 60 хв запису); він може перезаписуватися до ста тисяч разів. DVD-камера починає запис у будь-який момент, навіть під час переглядання відзнятого матеріалу.

Формат MPEG-4. 1998 р. був розроблений цей формат. На сьогоднішній день це найперспективніший стандарт відеозапису з дуже високим ступенем стиснення цифрового потоку, але дивитися MPEG-4-фільми можна тільки за допомогою комп'ютера (досить потужного, інакше зображення відтворюватиметься «ривками»). Багато сучасних відеокамер

формату miniDV можуть зберігати короткі сюжети на вбудованій флеш-карті у форматі MPEG-4. Об'єм такої пам'яті в камері обмежений.

Зверніть увагу Ми сподіваємося, що після прочитання цього короткого огляду ви краще уявлятимете собі, що таке формат відеозапису, які основні характеристики того або іншого формату, і легко визначите в якому із них знімає ваша відеокамера.

Для засвоєння питання **№ 3** студенти працюватимуть в лабораторії, їм демонструватимуться всі необхідні аксесуари та їх різновиди до відеотехніки, головним стане те, що при необхідності, – вони зможуть ідентифікувати ці допоміжні девайси для відеобладнання.

Для підготовки до питання **№ 4** ознайомтеся із таким:

Визначення Кадр – найменша частина відеоряду, яка несе в собі певний зміст; одне з багатьох фотографічних зображень у кінофільмі; момент в часі. Від натискання кнопки запису до її завершення.

В «Енциклопедії електронних мас-медіа...» (І. Г. Мащенко) зафіксовано наступне: «*Кадр* (від франц. *cadre*, букв. – рама) – у кінематографі і на телебаченні має кілька значень:

а) окремий фотографічний знімок на кіноплівці, обмежений розмірами експозиційного (кадрового) вікна знімального апарата. Розміри кадру і співвідношення його сторін різні для плівок різної ширини і виду (в кіно) та для різних форматів ТБ;

б) монтажний кадр – як окремий монтажний шматок – складова частина фільму (ТБ-передачі), вміщує той чи інший момент дії, знятий зазвичай з однієї точки;

в) сценарний кадр – виклад змісту і детальний опис у постановочному (режисерському) сценарії дії, що знімається окремо».

Поняття Традиційно на телебаченні є такі різновиди кадрів:

Кадр *одноплановий* – побудова кадру таким чином, щоби глибина різкості простору, що зображується, охоплювала лише той об'єкт, по якому здійснюється наведення на різкість.

Кадр *багатоплановий* – побудова кадру передбачає чіткий показ різновіддалених від камери персонажів (із двократною різницею в масштабі їх зображення).

Кадр *опорний* (*key frame*) – занесений у пам'ять комп'ютера оброблений кадр зображення, що формується при створенні візуального ефекту, який зазвичай є одним з представницьких кадрів.

Кадр *монтажний* – (*cut*) складова частина фільму або передачі, знята рухомим або нерухомим відеоапаратом, яка є сюжетною послідовністю, композицією, ритмічною вибудовою, що пов'язана з іншими кадрами, знятими в різний час, з різних точок зору. При поєднанні монтажних кадрів у єдине ціле на екрані створюється логічна послідовність, безперервність дії.

Кадр *запасний* (*protection shot*) – знятий для підстраховки на випадок непередбачуваних обставин при монтажі.

Кадр в кадрі чи подвійна експозиція – суміщене зображення з двох (чи кількох) камер в одному кадрі; кадр, знятий з урахуванням двох експозицій.

Кадр сценарний – у постановочному (режисерському) сценарії – виклад змісту, а також детальний опис кожного кадру, що окремо знімається, і дії, яка в ньому відбувається.

Для підготовки до питання № 5 варто знати, що основою телевізійного сюжету – є візуальний ряд.

□ **повторіть Відеоряд** – вся сукупність планів і кадрів, які залучені для демонстрації перебігу подій у телематеріалі. До нього зараховується й те, що не увійшло до сюжету, але було відзнято відеооператором.

Разом із цим до *складників* сюжету відносять закадрове озвучування тексту, інтершум (часом його називають *лайв*), синхрони-коментарі та стенд-ап (чи прямоефірне включення в ефір кореспондента із місця події).

→ **запам'ятайте Закадровий текст** – текст до сюжету, який виголошується журналістом поза кадром здебільшого від 3 особи.

Інтершум – це невеликий «відрізок» відеоряду, який видається в ефір з натуральним звуком, записаним на відеокамеру. Назва «лайв» з'явилася через використання «живого звуку в кадрі» (від англ. *Live* – наживо).

Синхрон – коротке інтерв'ю учасника/ свідка події. Він часто є структурним елементом телевізійного сюжету чи репортажу, що «доповнює» матеріал інформацією «з перших вуст» (як ексклюзивне інтерв'ю), або передає певну емоцію (інтерв'ю на місці події), і буде цікавою для глядача .

↘ **поняття План** – масштабність зображення в кадрі об'єкта знімання (або його частини). Вибір плану для зйомки на відеокамеру – один із важливих творчих прийомів знімального процесу, композиційного вирішення кадру.

Традиційно під час монтажу відеофрагментів (почергове розміщення/ компонування планів) необхідно дотримуватися певних правил їх поєднання задля композиційної єдності телевізійного матеріалу в цілому. Правильно вибудовані (за основними принципами монтажу) технологічний і творчий процеси сприяють створенню якісного, логічно структурованого й художньо завершеного твору.

Спосіб поєднання фрагментів відео (мовою телебачення – «кліпів») у єдине ціле має будуватися за монтажною сумісністю кадрів щодо їх масштабу («крупності»).

Схематично це можна простежити за таблицею:

Вид плану	Дальній	Загальний	Середній (другий)	Середній (перший)	Крупний	Макро
Дальній	+	+	+	-	-	-

Визначення *Дальній план* (людина займає 1/3 всього кадру, або менше половини). Зауважимо, що без людини, це: пейзаж, оточення, довкілля тощо.

Загальний план (людина на повний зріст на всю висоту кадру). У якості адресного плану цей масштаб зйомки характеризує умови перебігу дій чи явищ.

Середній план (людина/ її фігура зображена в кадрі до коліна або по пояс). Розрізняють *перший*: людина зображена по пояс (або ще середньо-крупний: в кадрі фігура до верхньої половини грудей) і *другий середній план* (в кадрі людина зображена до колін).

Крупний план (інколи великий, перший план) – ситуація, коли у кадрі зафіксована голова людини до плечей.

Макроплан (дуже крупний, деталізований/ деталь) – кадр, у якому щось і фрагмент чогось є лише окремою частиною цілого (очі, ніс, брови, вухо як частина обличчя людини).

ПОНЯТТЯ *Дальній план* (ДП) менш характерний для телевізійного видовища, часто використовується при показі дійств на стадіоні, у великих концертних залах. Цей різновид плану окреслює місце події, довкілля або пейзаж; позначає співвідношення між простором і людиною.

При зйомці *загальним планом* (ЗгП), у кадрі можуть розташовуватися декілька людей у повний зріст. Коли в кадрі людина відсутня – цей різновид плану вводить глядача у перебіг події, дозволяє зорієнтуватися в просторі і часі. Саме із загального плану найчастіше починаються репортажі у програмах новин, адже інформацію з нього глядач отримує за п'ять секунд, якщо він не перенасичено деталями. Як синонім – адресний план: позначає місце й час дії.

Середній (СрП) план є, мабуть, найуживанішим. Він включає в себе не лише емоції персонажів і авторське ставлення до героя, а й жести, часткову характеристику місця дії, що у цілому дозволяє акцентувати увагу глядача на тій чи іншій частині сцени, що виділяється із загального плану. Первинна інформація, отримана від середнього плану, зчитується за

3–4 сек., адже персонаж наближений до рамки екрану й можна роздивитися всю динаміку ситуації чи дії.

Крупний план (КрП) – один із виразних екранних засобів, адже передає близькість до героя, допомагає відтворити світ його духовних переживань, емоційного стану.

Деталь («Дет.»), *макроплан* («Мак.п.») застосовується для привернення уваги до конкретної деталі об'єкту; це план, коли всю площину кадру займає дрібна частина цілого, об'єкта. Це може бути прикраса чи годинник, гудзик чи інша деталь одягу, листок/ голка на дереві, кілька кнопок клавіатури тощо. На телебаченні цей різновид плану застосовують для загострення глядацької уваги, розставлення образотворчих/ мистецьких акцентів тощо.

! Це цікаво План, коли на весь екран фіксуються очі людини, – називають «італійським» (бо вперше такий план використали у рекламні-показі спагетті).

Виконайте завдання Продумайте локацію та деталі самостійної зйомки всіх різновидів планів на відеокамеру під час лабораторного заняття. Пропишіть у зошиті план реалізації завдання та алгоритм їх виконання. Візьміть участь у самоаналізі та в обговоренні результатів практичних дій у групі.

Зверніть увагу Для підготовки до такого виду робіт стане у нагоді ознайомлення із такими електронними ресурсами:

1. 5 необходимых действий перед началом съемки [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://tvkinoradio.ru/article/article6820-5-neobhodimih-dejstvij-pered-nachalom-semki>.

2. Тернова А. Технологічні прийоми операторської майстерності при підготовці якісного аудіовізуального матеріалу / А. І. Тернова. – Режим доступу: Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/1/56.pdf>.

3. Уайт Ч. Учимся снимать видео : типичные ошибки начинающих операторов [Электронный ресурс] / Чарли Уайт // Цифровое видео. – Режим доступа: <http://www.4video.ru/>.

Для підготовки до питання № 7 необхідно виконати таке:

Прочитайте

1. Мащенко І. Енциклопедія електронних мас-медіа: у 2 т. Термінологічний словник основних понять і виразів: телебачення, радіомовлення, кіно, відео, аудіо / І. Г. Мащенко – Запоріжжя: Дике поле, 2006. – Т. 2. – 512 с.

2. Егоров В. Терминологический словарь телевидения. Основные понятия и комментарии / В. Егоров. – М.: Мысль – 1997. – 213 с.

3. Журналістика : словник-довідник / авт.-уклад. І. Л. Михайлин. – К.: Академвидав, 2013. – 320 с.

та **Виконайте завдання**: занотуйте, в чому виявляється *Пластика панорамного кадру*.

→ **запам'ятайте** *Панорамна зйомка* – фіксація руху на магнітну стрічку (CD-, DVD-, flesh-носій), яке забезпечує оглядові, безперервні плани зйомки відеоматеріалу. Так називають зйомку камерою, що обертається навколо своєї вертикальної чи горизонтальної осі. Камера залишається на місці, вона лише повертається: вгору або вниз, праворуч або ліворуч.

Панорамування не що інше, як відтворення руху очей чи голови людини, що стоїть на місці. Панорамну зйомку ми бачимо часто, наприклад, при трансляціях зі стадіонів, коли камера, залишаючись в одній точці, панорамує в горизонтальній площині, стежачи за футбольним м'ячем.

↘ **поняття** Виокремлюють такі функціональні різновиди: *панорама озирання* (дозволяє оглянути краєвид, інтер'єр, фігуру, предмет), *панорама супроводу* (зйомка об'єктів, що рухаються), *панорама-перекидання* (коли стрімкий рух камери, хоча й виправданий, «змазує» зображення).

У свою чергу, панорамна зйомка відповідно техніці здійснення, має такі різновиди: *горизонтальна, вертикальна, діагональна*.

↗ **виконайте завдання**

1. Підготуйте тлумачення понять «горизонтальна панорама», «вертикальна панорама», «діагональна панорама» із різних лінгвістичних джерел, списку рекомендованої літератури. **ПЗверніть увагу** на правильність «паспортизації» джерел, які вами використані.

2. Знайдіть приклади різних видів панорамних зйомок (власне архівне відео, телебачення, соціальні мережі чи інші Інтернет-ресурси) та поясніть принципи застосування такого виду панорам, їх особливості.

3. На занятті самостійно здійсніть відеозйомку різних видів панорамних планів, попередньо продумавши мету і завдання такого виду роботи на телебаченні.

Для підготовки до питання **№ 8** ознайомтеся із таким:

Робота з сучасними інтернет-браузерами.

📖 **теоретичні відомості** *Браузер* (WEB-браузер, переглядач) – це програма, яка забезпечує перегляд Інтернет-сайтів на комп'ютерних пристроях і гаджетах. Суть браузера полягає в тому, щоб обробити запит користувача, і завантажити необхідний їм сайт.

→ **запам'ятайте** Функції, які виконує браузер, це:

– відкриття веб-сторінок сайтів. Самі ж веб-сторінки складаються з коду, який власне і отримує браузер з сервера, на якому знаходиться сайт.

– перегляд коду сайту. Для цього натисніть правою кнопкою мишки, наприклад, де-небудь в бічній частині сайту та виберіть пункт контекстного меню «Переглянути вихідний код» (або «Вихідний код сторінки», або тому подібне).

– зберігають ваші паролі до сайтів, щоб щоразу під час доступу до свого облікового запису на тому чи іншому ресурсі, вам не потрібно було повторно вводити свій логін і пароль. **ПЗверніть увагу** Зазначену функцію

можна і треба застосовувати виключно на домашніх гаджетах, у комп'ютерних класах цього робити не варто.

– зберігають сайти в закладках для їх запам'ятовування і швидкого доступу та інформації про відвідування сайтів за певний період.

У ході підготовки до виконання завдань на лабораторному занятті студентові пропонується *вдома* **виконати завдання:**

1. Зазначте основні браузери та дайте їм коротку характеристику за схемою:

№	Назва браузера	З яким ПЗ працює	Логотип	Основні переваги користування	Основні недоліки користування

2. За результатами моніторингу Net Applications опишіть найпопулярніші на сьогодні серед користувачів браузери.

3. Поясніть, у яких випадках журналіст використовує під час роботи з браузерами «режим інкогніто».

На занятті у комп'ютерному класі **виконайте завдання:**

1. Поясніть алгоритм дій і продемонструйте пошук за ключовими словами.

2. Здійсніть пошук в Google Chrome: Гугл-академія, Гугл-зображення, Гугл-блог.

3. Продемонструйте способи пошуку сайту (за адресою, за назвою, за хеш-тегом).

4. Знайдіть автора зображення, використовуючи світлину.

5. Знайдіть файли розширення doc, ppt тощо, що містять важливу інформацію для журналістів.

6. Продемонструйте блокування рекламного контенту та автоматичний переклад мови сторінки.

7. Продемонструйте історію пошуку, здійсніть видалення («очистку») списку історій за конкретний період.

Прочитайте

1. Все браузеры интернета в одном месте. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://freeadvice.ru/browsers.php>.

2. Калініна М. Google-сервіси для вчителя. Перші кроки новачка / Л. Калініна, М. Носкова. – Львів: ЗУКЦ, 2013. – 182с.

3. Статистика Net Applications за минулий місяць. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.webcitation.org/60qwDWXhV>.

4. Що таке браузер? 5 популярних браузерів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ittexnoall.com/index.php/programki/54-shcho-take-brauzer-5-populyarnikh-brauzeriv.html>.

5. 13 полезных инструментов Google для Интернет-предпринимателей. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа:

<https://geniusmarketing.me/lab/13-poleznyx-instrumentov-google-dlya-internet-predprinimatelej/>.

Питання до самоконтролю до теми № 4

1. Які основні види відеобладнання вам відомі? У чому специфіка функціонування кожного з них?
2. Що таке відеокадр та які їх різновиди існують на сьогодні?
3. Основні види планів за крупністю. Принцип поділу.
4. Що таке точка зйомки та ракурс, яку роль вони відіграють у створенні насиченого відеоряду?
5. У чому полягають особливості сучасних інтернет-браузерів? Назвіть переваги та недоліки кожного з них.

Тема 5. Світлові рішення в студійній та «польовій» зйомках. Технологія роботи з відеоподкастами

Лабораторне заняття № 9-10

План

1. Особливості роботи зі світлом під час зйомок.
2. Світло на виїзній зйомці, репортажне автономне світло.
3. Основні види штучного, студійного світла та його призначення.
4. Засоби освітлення та особливості роботи журналіста з кожним із них.
5. Звук. Типи мікрофонів. Характеристика та використання мікрофону у журналістській роботі.
6. Пошукові програми та сервери у мережі, відеокаталоги.
7. Технологія «залиття» відео в інтернет. Сервіси для обміну відеоінформацією.
8. Питання авторського права на медіа-фрагменти у сучасному цифровому середовищі.

Для підготовки до запитань № 1 та № 2 необхідні певні фахові знання щодо застосування світла на телебаченні.

Теоретичні відомості. У журналістиці традиційно виділяють природне та штучне освітлення, а крім того звертають увагу на технічне оснащення студійних майданчиків, зокрема теплим (жовтого відтінку) та холодного (білого, світло-блакитного, галогенного відтінку). Під час виїзної зйомки використовують *накамерне світло* (або «холодне коло», «холодний квадрат»), яке одночасно дозволяє отримати рівномірне, збалансоване холодне освітлення.

→ **запам'ятайте** *Світло* – електромагнітні хвилі видимого спектру. До видимого діапазону належать електромагнітні хвилі в інтервалі частот,

що сприймаються людським оком ($7.5 \times 10^{14} - 4 \times 10^{14}$ Гц), тобто з довжиною хвилі від 390 до 750 нанометрів.

У фізиці термін «світло» має дещо ширше значення і є синонімом до оптичного випромінювання, тобто включає в себе інфрачервону та ультрафіолетову області спектру.

Освітленість – освітлення поверхні, що створюється світловим потоком, який падає на поверхню. Одиницею вимірювання освітленості є люкс. На відміну від освітленості, вираження кількості світла, відображеного поверхнею, називається яскравістю.

Освітленість прямо пропорційна силі світла основного його джерела. При віддаленні його від освітлюваної поверхні, її освітленість зменшується, показник обернено пропорційний до квадрата відстані. Не останню роль відіграє і показник ISO-чутливості до світла відео- чи фототехніки, робота з таким обладнанням базується на таких правилах:

- у середньому показник знаходиться в діапазоні від 100 до 3200 одиниць;

- дозволяє трохи збільшити інтенсивність при недостатньому освітленні;

- при яскравому освітленні обирайте 100 чи 200;

- при поганому освітленні та при постійному русі об'єкту пропонується виставляти до 3200;

- якщо ви знімаєте за допомогою штативу і освітлення достатнє, – сміливо використовуйте мінімальний показник ISO.

Визначення Співвідношення яскравості за світлом і тінями називається *світловим балансом*.

Складається він із 2 компонентів:

- співвідношення тіні на обличчі;

- співвідношення світла на обличчі та фоні.

Саме телевізійний оператор створює необхідну світлову атмосферу, змінюючи співвідношення яскравості між світлом і тінню на обличчі, або між обличчям людини і фоном, ґрунтуючись на певному світловому ефекті.

Теоретичні відомості В епізоді, що фіксує відеооператор, не повинна порушуватися світло-тіньова єдність зображуваного. Для художнього вияву, розставленні зображальних акцентів чи для вираження авторського задуму, часом ця єдність порушується. Наприклад це можна здійснити за допомогою блику, рефлексу та ін.

Визначення *Блик* – невеликі яскраві плями світла, нанесені на фігуру, обличчя (чи зафіксовані випадково). Можуть бути невеликими світлими ділянками кадру. Використовується для більш повного вияву об'єму, фактору збільшення виразності об'єкта зйомки.

Рефлекс – світло, яке падає на об'єкт не від основного джерела, а відображення від стіни та стелі.

Світло під час зйомки відіграє чи не провідну роль для виконання поставлених завдань журналістом.

Аби створити рівномірне освітлення під час зйомки об'єкта у приміщенні будівель, треба дотримуватися таких правил:

- зйомка має проводитися далеко від вікон (якщо цього не потребує художній задум чи ефект псевдоідентифікації чогось чи когось);

- в приміщенні зі світлими стінами і стелею додаткового освітлення під час зйомки не треба;

- при наявності вікон у двох стінах приміщення зйомку необхідно проводити на місці «перехрестя світла»;

- при направленій зйомці від вікон у глибину приміщення можна використовувати додаткове освітлення приміщення, але світло софітів не є обов'язковим.

→ запам'ятайте Оптимальна освітленість об'єкта зйомки досягається поблизу вікон (! але не фронтально); у приміщенні з великими вікнами, зі світлими стінами і стелею (особливо коли ззовні біля вікон нема будівель або дерев із густою кроною чи листям).

Для того щоб отримати рівномірне і досить сильне висвітлення одного об'єкта (наприклад, людини), зйомку проводять не ближче 1-2 м від вікна.

Тіньовий бік об'єкта освітлюють лампою або відбивачем світла по можливості великих розмірів. Для рівномірного освітлення всього приміщення – найкраще висвітлити його темні частини електричним світлом.

При зйомці в студії чи на знімальному телевізійному майданчику кількість різних освітлювальних приладів може досягати десятка одиниць. Освітленням на знімальному майданчику управляють світлотехники. Навіть на природі природні джерела освітлення часто доповнюються штучним світлом.

Пзверніть увагу Найбільш складною справою під час зйомки є підсвічування рухомих об'єктів (транспортних засобів, спортсменів тощо).

Якщо зйомка відбувається на вулиці, треба зважати на такі моменти:

- як падає основне світло;

- чи не створюється тінь;

- сонячне світло має бути збоку від люди (інформаційна зйомка);

- сонячне світло не повинне потрапляти в об'єкти камери.

Світло в «польовій зйомці» (на місці події). Джерелами світла в цих умовах є не тільки сонце, небо і освітлювальні прилади, але також природні і штучні відзеркалювальні поверхні. Сніг і пісок, світлі стіни будівель, хмари і стеля розсіюють падаюче на них вузьконаправлене світло, послаблюють глибину тіней і пом'якшують контрастність. Кадри виходять дуже м'якими, якщо люди освітлені тільки відбитим світлом. Таким чином, особливості оточення, що відображають і поглинають, можуть повністю змінити характер освітлення мізансцени.

Додаткове підсвічування об'єктів зйомки, тобто розсіюння світла за рахунок предметів оточення (хмар, спеціальних екранів і т.ін., які мають такі властивості відбивати світло), пом'якшує зображення. Водночас для усунення надмірного відсвічування об'єктів зйомки застосовуються поглинаючі екрани, з їх допомогою підвищують показники контрастності певних ділянок зображення.

Зверніть увагу Метод *малюючого (пластичного)* світла будується на принципі освітлення у яскраву погоду. Зміст його в тому, що групи засобів направленої світла освітлюють декорації, акторів у ній, виявляючи форму та об'єм, або ж фактуру об'єктів за допомогою різного розподілу світла і тіні. При цьому виявляються всі кольорові відтінки предмета.

Метод *тонального (безтіньового)* освітлення застосовується у безтіньовій природі у пахмурну погоду. Рівномірне освітлення декоративно досягається застосуванням різних розсіюючих пристроїв чи матеріалів (біла тканина).

Для підготовки до питання **№ 3** та **№ 4** ознайомтеся із таким:

поняття *Софит* – освітлювальний пристрій із кількома джерелами світла у загальному рефлекторі, що використовується при фото-, кіно- й телевізійних зйомках. У нашому випадку під цим поняттям розуміється світлопристрій – прилад із джерелом освітлювальної арматури, яка забезпечує кріплення джерела світла і підведення до нього електричного живлення. Сучасні моделі павільйонних освітлювальних пристроїв можна переглянути у мережі Інтернет.

запам'ятайте Кожен різновид штучного, павільйонного світла має свої характеристики. Традиційно на телебаченні використовують такі види світла як *заповнююче, малююче, контрове, моделююче, фонове*.

Визначення *Заповнююче світло* – це світло, що рівномірно заповнює увесь простір декорацій. Для нього використовують розетне світло чи окремі стенди, обтягнуті білою тканиною. Воно допомагає виявленню пластичних форм, предметів, підсвіченню тіні на обличчі, сприяє емоційному сприйняттю, відповідному психологічному стану, створенню необхідних контекстів.

Малююче (рисує) світло – це світло від приладів направленої освітлення. Основні завдання: залишити на предметах, фігурах, обличчях світло-тіньовий малюнок. Це світло чітко розподіляє тіньову сторону об'єкта, добре виявляє форму, об'єм, фактуру. У природньому середовищі таке світло притаманне яскравій, сонячній погоді.

Контрове світло проявляється при освітленні об'єкта позаду і таким чином виникає світловий контур, який вимальовує фігуру і виділяє її від загального фону. Це світло сприяє відчуттю глибини простору, виокремлюючи першопланові фігури від другопланових.

Фонове світло. Основне завдання такого виду світла – створити фон для акторів, підкреслити форми декорацій і виявити глибину простору. Це творчий різновид світла. З ним знімаються крупні, загальні, середні плани.

Виконайте завдання На заняття підготуйте по кілька прикладів (фото й відеофрагменти), де реалізовані ці види світла.

Для підготовки до запитання **№ 5** ознайомтеся з наступним:

Визначення *Звук* – один із двох головних телевізійних чинників впливу на глядача задля високої ефективності передачі. При цьому *звуковий образ* – сукупність мовних, музичних, шумових елементів, за допомогою якої створюються асоціативні уявлення про матеріальний об'єкт, характер людини, процес або явище.

Інтершум – це звуки (шуми), які присутні (є) на знімальному майданчику, павільйоні, які виступають як природні виражальні засоби і записуються під час відеозйомки на мікрофон-«пушку». Таким чином, аби зафіксувати різні види звуку – необхідні й різні види засобів, що фіксуватимуть цей звук.

Мікрофон – це пристрій, за допомогою якого для підсилення і передавання на великі відстані звукові коливання перетворюються в електричні такої самої частоти.

Поняття *Мікрофон акцентний* – електроакустичний прилад, який використовується у мікрофонній системі для передавання звукових ефектів.

У свою *мікрофон-«гармата»* (рос. *пушка*) – пристрій гостроспрямованої дії, який має спереду мембрани спеціальну інтерференційну трубку з боковими отворами, потрапляючи в яку звукова хвиля розфасовується (розсіюється), тим самим знижується чутливість на всіх напрямках, окрім фронтального.

Мікрофон гостроспрямований має малий кут приймання звукових хвиль.

Мікрофон електростатистичний – електроакустичний прилад, в якому звукові хвилі діють на тонку металеву мембрану, змінюючи тим самим відстань і відповідно електричну ємність між мембраною і металевим нерухомим корпусом (пластинами конденсатора).

Мікрофон круговий має однакову чутливість з усіх боків.

Мікрофон накамерний (часто співвідносять із таким різновидом як м.-«гармата» (пушка) – вузькоспрямований мікрофон, зйомник або постійно закріплений на верхній або боковій частині корпусу відеокамери. Зручний у використанні, проте, високий рівень захоплення зайвих шумів від працюючих механізмів самої відеокамери, оператора тощо.

Мікрофон направлений має велику чутливість у залежності від напрямку надходження звукової хвилі.

Мікрофон-петличка – невеликий за розмірами (до 1 см), досить чутливий, зручний у експлуатації, особливо на документальних зйомках

репортажного характеру пристрій. Він фіксується до одягу учасників передачі й практично непомітний у кадрі.

Є ще й інші *функціональні різновиди* таких пристороїв: динамічні мікрофони (те саме, що й електродинамічні), радіомікрофони, двоспрямовані мікрофони тощо.

Для підготовки до питання **№ 6** ознайомтеся із наступним:

Теоретичні відомості Популярними пошуковими системами на сьогодні вважаються такі: українські – *META* (meta-ukraine.com/ua/), *UKR.NET* (працює на Google, Яндексі, Bing), *I.UA* та *ONLINE.UA* (працюють на Google), російські – *Mail.Ru*, *Rambler*, *Яндекс* тощо, англомовні та міжнародні – *A9* (належить компанії Amazon і працює на механізмі Google), *Ask.com* (механізм Теома), *Google*, *Yahoo!* та ін.

Зверніть увагу За даними компанії Net Applications використання пошукової системи Google становить близько 90%.

Серед спеціалізованих пошукових систем *з пошуку файлів* є Filesearch.ru та GlobalFileSearch, *із пошуку зображень* – TinEye, по пошуку наукової інформації – ScienceDirect, Google Scholar, *із пошуку документальної інформації* – PDF Search System (PDFSS), *у пошуці медіа файлів* допоможе Lookformp3.net, LightStorage і т.п.

Пошукові програми та сервери у мережі (як і відеокаталоги) – є надзвичайно ефективними інструментами. Відеокаталоги – це демонстрація багато чого і чого, їх якостей і властивостей.

Робота в інтернет-редакції вимагає постійного оновлення інформації і характеризується тим, що журналіст може запропонувати комбіновану, цифрову інформацію у вигляді подкасту. Podcast – цифровий медіа-файл або низка таких файлів, які розповсюджуються мережею для відтворення на портативних медіа-програвачах (смартфони, планшети) чи персональних комп'ютерах. За змістом вони можуть нагадувати радіо-шоу, містити фрагменти інтерв'ю (синхрони, коментарі), лекції чи будь-що інше, що належить до усного жанру.

Поняття Термін «*podcast*» є поєднанням назви портативного програвача музики *iPod* та слова *broadcast* – мовлення, трансляція. Ведучого або автора подкасту часто називають *подкастер*, хоча офіційно така професія не внесена до Класифікатору професій.

Подкастинг – сфера діяльності, що направлена на створення подкастів як форми донесення матеріалу аудиторії.

Запам'ятайте На сьогодні одним із найбільш популярних відеохостингів залишається YouTube, який був створений Чадом Харлеєм (Chad Hurley), Стівеном Ченом (Steven Chen) і Джаведом Карімом (Jawed Karim), колишніми співробітниками комерційного сайту PayPal. У лютому 2005 р. вони зареєстрували доменне ім'я, а офіційно ресурс був запущений вже протягом грудня того ж року. У 2010 р. дослідники та практики підрахували, що для перегляду всіх роликів YouTube знадобиться 1700 років.